

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ผลทั่วไป

การวิจัยเรื่อง“ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตปัญญาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามแนวพุทธจิตวิทยา” ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาสามารถสรุปผลวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

๔.๑ เพื่อศึกษาปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามแนวพุทธจิตวิทยา

๔.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับของจิตปัญญาตัวแปรต้น

๔.๑.๓ ผลการวิเคราะห์ระดับของจิตปัญญาของตัวแปรตาม

๔.๑.๔ ผลการวิเคราะห์เมตริกสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Correlation Matrix)

๔.๑.๕ การวิเคราะห์องค์ประกอบ(Factor Analysis) ของระดับจิตปัญญาในนักเรียน

๔.๑.๖ ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันระดับจิตปัญญากับข้อมูลเชิงประจักษ์

๔.๑.๗ ผลการสร้างโมเดลสมการแบบมีตัวแปรแฝงที่ส่งผลต่อจิตปัญญาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามแนวพุทธจิตวิทยา

๔.๑.๘ ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (Direct Effects) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects) และอิทธิพลรวม(Total Effects)

๔.๒ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยชี้วัดสังคม ลักษณะจิตเดิม ลักษณะจิตสังคม ที่มีความสัมพันธ์ต่อจิตปัญญาของเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามแนวพุทธจิตวิทยา

๔.๒.๑ หลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ประกอบด้วย

๔.๒.๒ หลักจิตวิทยาที่นำมาประยุกต์ใช้ประกอบด้วย

๔.๒.๓ การบูรณาการหลักธรรมกับหลักจิตวิทยาเพื่อสร้างจิตปัญญา

๔.๒.๔ การอภิปรายหลักธรรมและจิตวิทยาการพัฒนาจิตปัญญา

๔.๓ เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจิตปัญญาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามแนวพุทธจิตวิทยา

๔.๓.๑ พัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจิตปัญญาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวพุทธจิตวิทยา

๔.๑ เพื่อศึกษาปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดฉะเชิงเทราตามแนวพุทธจิตวิทยา ได้ผลดังนี้

๔.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว โดยแจกแจงตามความถี่ และค่าร้อยละซึ่งนักเรียนมีปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาจิตปัญญาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามแนวพุทธจิตวิทยา จำนวน ๗๒๐ คนโดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนความถี่และร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีดังนี้

(n=๗๒๐)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๓๖๓	๕๐.๔๐
หญิง	๓๕๗	๔๙.๖๐
รวม	๗๒๐	๑๐๐
๒. อายุ		
๑๔-๑๕ ปี	๑๖๑	๒๒.๔๐
๑๖-๑๗ ปี	๔๐๕	๕๖.๓๐
๑๘ ปีขึ้นไป	๑๕๔	๒๑.๔๐
๓. ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๔	๒๙๒	๔๐.๖๐
มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๕	๑๘๑	๒๕.๑๐
มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๖	๒๔๗	๓๔.๓๐
๔. ครอบครัว		
อยู่กับบิดา	๘๓	๑๑.๕๐
อยู่กับมารดา	๑๒๘	๑๗.๘๐
อยู่กับบิดาและมารดา	๔๔๐	๖๑.๑๐
อยู่กับญาติ	๖๙	๙.๖๐
๕. ที่อยู่อาศัย		
บ้านตนเอง	๖๒๙	๘๗.๔๐
บ้านเช่า	๙๑	๑๒.๖๐
รวม	๗๒๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการวิจัยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๓๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๔๐ รองลงมาเป็นเพศหญิง จำนวน ๓๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๖๐ ประชากรส่วนใหญ่ อายุ ๑๖-๑๗ ปี จำนวน ๔๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๓๐ รองลงมา อายุ ๑๔-๑๕ ปี จำนวน ๑๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๔๐ และน้อยที่สุด มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๕ จำนวน ๑๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๑๐ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่เป็นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๔ จำนวน ๒๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๖๐ รองลงมาเป็นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๖ จำนวน ๒๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๓๐ และน้อยที่สุดเป็นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๕ จำนวน ๑๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๑๐ ครอบครัวส่วนใหญ่ อยู่กับบิดาและมารดา จำนวน ๔๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๑๐ รองลงมาอยู่กับมารดา จำนวน ๑๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๘๐ และน้อยที่สุดอยู่กับญาติ จำนวน ๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๖๐ ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ พบว่า อยู่บ้านตนเอง จำนวน ๖๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๗.๔๐ และรองลงมาอยู่บ้านเช่า จำนวน ๙๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๖๐

๔.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับของจิตปัญญาตัวแปรต้น

ตัวแปรที่ศึกษาระดับของจิตปัญญาของนักเรียนประกอบด้วย ตัวแปรด้านลักษณะจิตเดิม ๔ องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความเชื่อมั่นในตน ด้านลักษณะมุ่งในอนาคต ด้านสุขภาพจิต และด้านการตระหนักรู้ ปัจจัยด้านลักษณะจิตสังคม ๔ องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ด้านเจตคติต่อการเรียน และด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์พบว่า (ตารางที่ ๔.๒) ดังนี้

๒.๑ ด้านลักษณะจิตเดิม

ด้านความเชื่อมั่นในตน พบว่าระดับของจิตปัญญาของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X}=๔.๑๔$, $SD=๐.๕๗$) จากคะแนนเต็ม ๕ คะแนน) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ตัวแปรนี้มีความเชื่อมั่นในการศึกษาว่าจะทำให้เราทำงานอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ ($\bar{X}=๔.๒๓$, $SD=๐.๘๐$) มีค่าระดับของจิตปัญญาสูงสุดในกลุ่มส่วนตัวแปรนี้มีความเข้าใจในปัญหาสามารถทำงานให้สำเร็จได้ ($\bar{X}=๔.๐๔$, $SD=๐.๗๖$) มีค่าระดับของจิตปัญญาน้อยที่สุดในกลุ่ม

ด้านลักษณะมุ่งอนาคต พบว่าระดับของจิตปัญญาของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X}=๓.๙๘$, $SD=๐.๖๑$) จากคะแนนเต็ม ๕ คะแนน) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนสามารถเห็นผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ($\bar{X}=๔.๐๓$, $SD=๐.๘๐$) และนักเรียนมีการวางแผนการเรียนเพื่ออนาคตในวันข้างหน้ากลุ่ม ($\bar{X}=๔.๐๓$, $SD=๐.๘๕$) มีค่าระดับของจิตปัญญาสูงสุดในส่วนตัวแปรนี้มีการวางแผนในการดำรงชีวิตอย่างมีระบบ ($\bar{X}=๓.๙๑$, $SD=๐.๘๑$) มีค่าระดับของจิตปัญญาน้อยที่สุด

ด้านสุขภาพจิต พบว่าระดับของจิตปัญญาของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X}=๓.๗๕$, $SD=๐.๕๑$) จากคะแนนเต็ม ๕ คะแนน) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนทำจิตใจให้มีความสุขร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ ($\bar{X}=๔.๓๔$, $SD=๐.๗๘$) มีค่าระดับของจิตปัญญาสูงสุดในส่วนตัวแปรนี้ไม่ก่อความเดือดร้อนให้ตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}=๑.๗๒$, $SD=๐.๖๙$) มีค่าระดับของจิตปัญญาน้อยที่สุด

ด้านการตระหนักรู้ พบว่าระดับของจิตปัญญาของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X}=๓.๖๘$, $SD=๐.๔๙$) จากคะแนนเต็ม ๕ คะแนน) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีความเข้าใจการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัว ($\bar{X}=๔.๒๒$, $SD=๐.๘๐$) มีค่าระดับของจิต

ปัญหาสูงสุดส่วนตัวแปรต้นมีการตอบสนองทางบวกหรือทางลบที่เกิดจากการเรียนรู้ ($\bar{X}=๑.๗๑$, $SD=๐.๖๘$) มีค่าระดับของจิตปัญญต่ำสุด

๒.๒ ด้านลักษณะจิตสังคม

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู พบว่าระดับของจิตปัญญาของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X}=๓.๕๔$, $SD=๐.๕๖$ จากคะแนนเต็ม ๕ คะแนน) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ฉันทช่วยงานครูอาจารย์เมื่อมีโอกาส ($\bar{X}=๔.๒๓$, $SD=๐.๗๖$) มีค่าระดับของจิตปัญญาสูงสุดส่วนตัวแปร ฉันทขอคำปรึกษากับครูอาจารย์เมื่อมีปัญหา ($\bar{X}=๑.๗๑$, $SD=๐.๖๘$) มีค่าระดับของจิตปัญญต่ำสุด

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน พบว่าระดับของจิตปัญญาของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X}=๓.๙๔$, $SD=๐.๖๙$ จากคะแนนเต็ม ๕ คะแนน) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ฉันทมีจิตอาสาช่วยงานเพื่อนเมื่อมีโอกาส ($\bar{X}=๔.๑๘$, $SD=๐.๗๘$) มีค่าระดับของจิตปัญญาสูงสุดส่วนตัวแปรฉันทได้รับการยกย่องจากเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ($\bar{X}=๓.๖๘$, $SD=๑.๐๑$) มีค่าระดับของจิตปัญญต่ำสุด

ด้านเจตคติต่อการเรียน พบว่าระดับของจิตปัญญาของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X}=๔.๐๙$, $SD=๐.๖๒$) จากคะแนนเต็ม ๕ คะแนน) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ฉันทมีความพอใจที่เพื่อนมีความคิดเห็นไปในทางทิศทางเดียวกัน ($\bar{X}=๔.๒๑$, $SD=๐.๘๐$) มีค่าระดับของจิตปัญญาสูงสุดส่วนตัวแปรฉันทมีความภูมิใจที่ได้รับความรู้จากการเรียนการสอนของครู ($\bar{X}=๔.๐๗$, $SD=๐.๘๑$) มีค่าระดับของจิตปัญญต่ำสุด

ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ พบว่าระดับของจิตปัญญาของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X}=๔.๐๖$, $SD=๐.๖๖$ จากคะแนนเต็ม ๕ คะแนน) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การเรียนรู้ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพตนเอง ($\bar{X}=๔.๒๒$, $SD=๐.๘๗$) มีค่าระดับของจิตปัญญาสูงสุดส่วนตัวแปร การฝึกฝนอบรมด้านจิตใจเพื่อพัฒนาดตนเอง ($\bar{X}=๓.๙๘$, $SD=๐.๘๒$) มีค่าระดับของจิตปัญญต่ำสุด

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ระดับของจิตปัญญา

ตัวแปรต้น		Cronbach's Alpha	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับของจิตปัญญา
ด้านลักษณะจิตเดิม		๐.๘๘			
๑. ด้านความเชื่อมั่นในตน		๐.๘๑	๔.๑๔	๐.๕๗	ค่อนข้างมาก
๑	ฉันมีความรู้เชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถทำได้สำเร็จ		๔.๑๙	๐.๗๓	ค่อนข้างมาก
๒	ฉันเมื่อลงมือปฏิบัติเชื่อมั่นว่างานนั้นต้องสำเร็จ		๔.๑๒	๐.๗๓	ค่อนข้างมาก
๓	ฉันมีความเข้าใจในปัญหาสามารถทำงานให้สำเร็จได้		๔.๐๔	๐.๗๖	ค่อนข้างมาก
๔	ฉันมีความเพียรพยายามที่จะทำงานให้สำเร็จ		๔.๑๔	๐.๗๖	ค่อนข้างมาก
๕	ฉันมีความเชื่อมั่นในการศึกษาว่าจะทำให้เราทำงานอยู่ร่วมกับคนอื่นได้		๔.๒๓	๐.๘๐	ค่อนข้างมาก

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ระดับของจิตปัญญา (ต่อ)

	๒. ด้านลักษณะมุ่งอนาคต	๐.๘๑	๓.๙๘	๐.๖๑	ค่อนข้างมาก
๖	ฉันสามารถเล็งเห็นผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต		๔.๐๓	๐.๘๐	ค่อนข้างมาก
๗	ฉันมีการวางแผนการเรียนรู้เพื่ออนาคตในวันข้างหน้า		๔.๐๓	๐.๘๕	ค่อนข้างมาก
๘	ฉันมีการวางแผนในการดำรงชีวิตอย่างมีระบบ		๓.๙๑	๐.๘๑	ค่อนข้างมาก
๙	ฉันมีการคิดพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน		๓.๙๕	๐.๘๐	ค่อนข้างมาก
๑๐	ฉันคิดพัฒนาเพิ่มเติมเสริมศักยภาพของตนเองเสมอ		๓.๙๘	๐.๘๑	ค่อนข้างมาก
	๓. ด้านสุขภาพจิต	๐.๖๘	๓.๗๕	๐.๕๑	ค่อนข้างมาก
๑๑	ฉันทำจิตใจให้มีความสุขร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ		๔.๓๔	๐.๗๘	ค่อนข้างมาก
๑๒	ฉันมีการควบคุมอารมณ์เมื่อมีคนอื่นมาทำให้ไม่สบายใจ		๔.๒๓	๐.๗๘	ค่อนข้างมาก
๑๓	ฉันมีจิตใจที่เบิกบานแจ่มใส เข้ากับคนอื่นได้		๔.๒๘	๐.๗๗	ค่อนข้างมาก
๑๔	ฉันสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ทุกสถานการณ์		๔.๑๒	๐.๘๓	ค่อนข้างมาก
๑๕	ฉันไม่ก่อความเดือดร้อนให้ตนเองและผู้อื่น		๑.๗๒	๐.๖๙	ค่อนข้างน้อย
	๔. ด้านการตระหนักรู้	๐.๖๓	๓.๖๘	๐.๔๙	ค่อนข้างมาก
๑๖	ฉันมีความรู้คิดสิ่งต่างๆ ด้วยเหตุผล		๔.๑๓	๐.๗๘	ค่อนข้างมาก
๑๗	ฉันมีความรู้และเข้าใจการแสดงกิริยาทางกาย วาจาที่ เหมาะสม		๔.๑๗	๐.๗๖	ค่อนข้างมาก
๑๘	ฉันมีการตอบสนองทางบวกหรือทางลบที่เกิดจากการเรียนรู้		๑.๗๑	๐.๖๘	ค่อนข้าง น้อย
๑๙	ฉันมีความเข้าใจการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัว		๔.๒๒	๐.๘๐	ค่อนข้างมาก
๒๐	ฉันเรียนรู้และมีประสบการณ์ทำให้อยู่ในสังคมได้		๔.๑๖	๐.๘๔	ค่อนข้างมาก
	ด้านลักษณะจิตสังคม	๐.๙๑			
	๕. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู	๐.๖๖	๓.๕๔	๐.๕๖	ค่อนข้างมาก
๒๑	ฉันช่วยงานครูอาจารย์เมื่อมีโอกาส		๔.๒๓	๐.๗๖	ค่อนข้างมาก
๒๒	ฉันขอคำปรึกษากับครูอาจารย์เมื่อมีปัญหา		๑.๗๑	๐.๖๘	ค่อนข้างน้อย
๒๓	ฉันกับครูอาจารย์ร่วมจัดกิจกรรมภายในโรงเรียน		๓.๙๖	๐.๘๘	ค่อนข้างมาก
๒๔	ฉันกับครูอาจารย์ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น		๓.๙๒	๐.๙๗	ค่อนข้างมาก
๒๕	ฉันได้รับการยกย่องในหมู่นักเรียนกับครูอาจารย์		๓.๘๘	๐.๙๔	ค่อนข้างมาก
	๖. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน	๐.๘๔	๓.๙๔	๐.๖๙	ค่อนข้างมาก
๒๖	ฉันมีจิตอาสาช่วยงานเพื่อนเมื่อมีโอกาส		๔.๑๘	๐.๗๘	ค่อนข้างมาก
๒๗	ฉันขอคำแนะนำจากเพื่อนเกี่ยวกับการเรียน		๓.๙๑	๐.๙๒	ค่อนข้างมาก
๒๘	ฉันกับเพื่อนร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม		๔.๐๑	๐.๘๕	ค่อนข้างมาก
๒๙	ฉันสามารถเข้ากลุ่มเพื่อนได้ทั้งชายและหญิง		๓.๙๕	๐.๘๙	ค่อนข้างมาก
๓๐	ฉันได้รับการยกย่องจากเพื่อนนักเรียนด้วยกัน		๓.๖๘	๑.๐๑	ค่อนข้างมาก
	๗. ด้านเจตคติต่อการเรียน	๐.๘๐	๔.๐๙	๐.๖๒	ค่อนข้างมาก
๓๑	ฉันมีความรู้สึกที่ดีต่อครูอาจารย์		๔.๑๖	๐.๘๓	ค่อนข้างมาก
๓๒	ฉันมีความภูมิใจที่ได้รับความรู้จากการเรียนการสอนของครู		๔.๐๗	๐.๘๑	ค่อนข้างมาก
๓๓	ฉันมีความสนใจศึกษาทุกวิชาที่ครูอาจารย์สอน		๔.๑๔	๐.๘๓	ค่อนข้างมาก
๓๔	ฉันมีความพอใจที่เพื่อนมีความคิดเห็นไปในทางทิศทาง เดียวกัน		๔.๒๑	๐.๘๐	ค่อนข้างมาก
๓๕	ฉันตั้งใจเรียนทุกวิชาที่มีการเรียนการสอน		๓.๘๖	๐.๙๑	ค่อนข้างมาก

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ระดับของจิตปัญญา (ต่อ)

	๘. ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้	๐.๘๔	๔.๐๖	๐.๖๖	ค่อนข้างมาก
๓๖	การเรียนรู้ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพตนเอง		๔.๒๒	๐.๘๗	ค่อนข้างมาก
๓๗	การฝึกฝนอบรมด้านจิตใจเพื่อพัฒนาตนเอง		๓.๙๘	๐.๘๒	ค่อนข้างมาก
๓๘	การเรียนรู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิตไปในทางที่ดี		๔.๐๘	๐.๘๐	ค่อนข้างมาก
๓๙	ความรู้เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์		๔.๐๑	๐.๘๕	ค่อนข้างมาก
๔๐	การเรียนรู้เป็นการสร้างพฤติกรรมให้อยู่ในสังคมได้		๔.๐๓	๐.๘๖	ค่อนข้างมาก

๔.๑.๓ ผลการวิเคราะห์ของระดับจิตปัญญาตัวแปรตาม

ตัวแปรตามที่เกิดจากผลของตัวแปรต้นที่ศึกษา มี ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านจิต ด้านปัญญา และ ด้านสังคม(ตารางที่ ๔.๓) ผลการวิเคราะห์

ด้านจิต พบว่าระดับของจิตปัญญาของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X}=3.08, SD=0.44$ จากคะแนนเต็ม ๕ คะแนน) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เมื่อมีโอกาสฉันชอบที่จะช่วยกิจกรรมของคุณครู ($\bar{X}=4.15, SD=0.82$) มีค่าระดับของจิตปัญญาสูงสุดส่วนตัวแปรฉันได้ช่วยดูแลความสะอาดภายในโรงเรียน ($\bar{X}=1.71, SD=0.69$) ฉันอาสาช่วยเพื่อนตัวหนังสือก่อนสอบ ($\bar{X}=1.71, SD=0.68$) และฉันช่วยพยาบาลเพื่อนเมื่อยามเจ็บป่วย ($\bar{X}=1.71, SD=0.68$) มีค่าระดับของจิตปัญญาลำดับสุดท้าย

ด้านปัญญา พบว่าระดับของจิตปัญญาของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X}=3.16, SD=0.40$ จากคะแนนเต็ม ๕ คะแนน) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ฉันแก้ปัญหาการเรียนที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าด้วยตนเอง ($\bar{X}=4.26, SD=0.81$) มีค่าระดับของจิตปัญญาสูงสุดส่วนตัวแปรฉันเข้าใจในการรักษาใจที่สงบนิ่งเมื่อพบปัญหาในชีวิต ($\bar{X}=1.72, SD=0.69$) ฉันได้รับการยอมรับจากเพื่อนที่จะให้ช่วยแก้ปัญหา ($\bar{X}=1.72, SD=0.69$) ฉันขาดความพึงพอใจที่ได้เรียนในวิชาที่ฉันไม่ชอบ ($\bar{X}=1.72, SD=0.69$) และฉันมีความคิดเพียงพอกับการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหา ($\bar{X}=1.72, SD=0.69$) มีค่าระดับของจิตปัญญาลำดับสุดท้าย

ด้านสังคม พบว่าระดับของจิตปัญญาของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X}=3.21, SD=0.42$ จากคะแนนเต็ม ๕ คะแนน) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ฉันได้ช่วยทำความสะอาดในโรงเรียนกับเพื่อนๆ ($\bar{X}=4.27, SD=0.80$) และฉันได้ช่วยสอนหนังสือให้แก่เด็กที่ด้อยโอกาส ($\bar{X}=4.27, SD=0.79$) มีค่าระดับของจิตปัญญาสูงสุดส่วนตัวแปรฉันประพฤติตนเป็นคนดีของสังคมโดยการรักษาศีล ($\bar{X}=1.70, SD=0.68$) ฉันได้บริจาคทรัพย์สินเพื่อบำรุงกาชาด ($\bar{X}=1.70, SD=0.68$) ฉันขาดความพึงพอใจที่ได้เรียนในวิชาที่ฉันไม่ชอบ ($\bar{X}=1.72, SD=0.69$) และ ฉันมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาชุมชนด้วยการทำความสะอาด ($\bar{X}=1.70, SD=0.68$) มีค่าระดับของจิตปัญญาลำดับสุดท้าย

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ระดับของจิตปัญญา

ตัวแปรตาม		Cronbach's Alpha	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับของจิตปัญญา
	๙. ด้านจิต	๐.๗๔	๓.๐๘	๐.๔๔	ปานกลาง
๔๑	เมื่อมีโอกาสฉันชอบที่จะช่วยกิจกรรมของคุณครู		๔.๑๕	๐.๘๒	ค่อนข้างมาก
๔๒	ฉันได้ช่วยดูแลความสะอาดภายในโรงเรียน		๑.๗๑	๐.๖๙	ค่อนข้างน้อย
๔๓	ฉันช่วยครูจัดกิจกรรมนิทรรศการด้านการศึกษาในโรงเรียน		๓.๘๔	๐.๙๐	ค่อนข้างมาก
๔๔	ฉันช่วยครูจัดหนังสือในห้องสมุดของโรงเรียน		๔.๐๘	๐.๗๙	ค่อนข้างมาก
๔๕	ฉันเข้ารับอบรมด้านจริยธรรมเพื่อพัฒนาตน		๓.๙๕	๐.๙๒	ค่อนข้างมาก
๔๖	ฉันอาสาช่วยเพื่อนตักน้ำส้วมก่อนสอบ		๑.๗๑	๐.๖๘	ค่อนข้างน้อย
๔๗	ฉันช่วยดูแลสวัสดิการร้านค้าของโรงเรียน		๓.๙๓	๐.๘๙	ค่อนข้างมาก
๔๘	ฉันช่วยพยาบาลเพื่อนเมื่อยามเจ็บป่วย		๑.๗๑	๐.๖๘	ค่อนข้างน้อย
๔๙	ฉันได้แบ่งปันอุปกรณ์เครื่องเขียนให้เพื่อนร่วมชั้นเรียน		๓.๙๘	๐.๘๖	ค่อนข้างมาก
๕๐	ฉันมีส่วนร่วมในการแข่งขันกีฬาของโรงเรียน		๑.๗๒	๐.๖๙	ค่อนข้างน้อย
	๑๐. ด้านปัญญา	๐.๗๑	๓.๑๖	๐.๔๑	ปานกลาง
๕๑	การเรียนด้วยความตั้งใจจึงทำให้ฉันมีผลการเรียนเป็นที่พอใจ		๔.๐๖	๐.๘๒	ค่อนข้างมาก
๕๒	ฉันให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันคนอื่น		๓.๘๙	๐.๘๗	ค่อนข้างมาก
๕๓	ฉันแก้ปัญหาการเรียนที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าด้วยตนเอง		๔.๒๖	๐.๘๑	ค่อนข้างมาก
๕๔	ฉันเข้าใจในการรักษาใจที่สงบนิ่งเมื่อพบปัญหาในชีวิต		๑.๗๒	๐.๖๙	ค่อนข้างน้อย
๕๕	ฉันให้ความใส่ใจต่อการแสดงความเคารพต่อผู้มีพระคุณ		๔.๑๒	๐.๘๑	ค่อนข้างมาก
๕๖	ฉันได้รับการยอมรับจากเพื่อนที่จะให้ช่วยแก้ปัญหา		๑.๗๒	๐.๖๙	ค่อนข้างน้อย
๕๗	การมีจิตที่คิดจะทำให้ฉันเกิดความสุขในการทำความดี		๔.๒๗	๐.๗๘	ค่อนข้างมาก
๕๘	ฉันขาดความพึงพอใจที่ได้เรียนในวิชาที่ฉันไม่ชอบ		๑.๗๒	๐.๖๙	ค่อนข้างน้อย
๕๙	ฉันมีความสุขที่ได้ร่วมทำกิจกรรมด้านวิชาการกับเพื่อนๆ		๔.๑๑	๐.๗๘	ค่อนข้างมาก
๖๐	ฉันมีความคิดเพียงพอกับการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหา		๑.๗๒	๐.๖๙	ค่อนข้างน้อย
	๑๑. ด้านสังคม	๐.๗๖	๓.๒๑	๐.๔๒	ปานกลาง
๖๑	ฉันได้ช่วยทำความสะอาดในโรงเรียนกับเพื่อนๆ		๔.๒๗	๐.๘๐	ค่อนข้างมาก
๖๒	ฉันได้ช่วยเพื่อนๆ ทำความสะอาดห้องน้ำที่สาธารณะ		๔.๑๕	๐.๗๙	ค่อนข้างมาก

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ระดับของจิตปัญญา (ต่อ)

๖๓	ฉันได้อ่านหนังสือสุขภาพให้ผู้สูงอายุที่ใกล้บ้านฟัง		๑.๗๒	๐.๖๙	ค่อนข้างน้อย
๖๔	ฉันพาผู้สูงอายุไปหาหมอที่โรงพยาบาลใกล้ๆ บ้าน		๔.๑๗	๐.๗๗	ค่อนข้างมาก
๖๕	ฉันประพุดิตนเป็นคนดีของสังคมโดยการรักษาศีล		๑.๗๐	๐.๖๘	ค่อนข้างน้อย
๖๖	ฉันได้ช่วยสอนหนังสือให้แก่เด็กที่ด้อยโอกาส		๔.๒๗	๐.๗๙	ค่อนข้างมาก
๖๗	ฉันได้บริจาคทรัพย์สินเพื่อบำรุงกาชาด		๑.๗๐	๐.๖๘	ค่อนข้างน้อย
๖๘	ฉันได้บริจาคอุปกรณ์ทางการแพทย์ให้แก่ผู้พิการ		๔.๒๑	๐.๗๙	ค่อนข้างมาก

๔.๑.๔ ผลการวิเคราะห์เมตริกสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Correlation Matrix)

ผลการวิเคราะห์เมตริกสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย ๘ ตัวแปร จากตัวแปรสังเกตตั้งต้น ๔๐ ตัวแปร และตัวแปรตาม ๓ ตัวแปร จากตัวแปรตามตั้งต้น ๓๐ ตัวแปร ดังนี้

เมตริกสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย ๘ ตัว ได้แก่ ความเชื่อมั่นในตน (f1) ลักษณะมุ่งในอนาคต (f2) สุขภาพจิต (f3) และการตระหนักรู้ (f4) ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู (f5) ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน (f6) เจตคติต่อการเรียน (f7) และพฤติกรรมการเรียนรู้ (f8) กับตัวแปรตามด้านการพัฒนาจิต (y1) ด้านพัฒนาปัญญาและด้านพัฒนาสังคม รายละเอียดตามตารางที่ ๔ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทุกแต่ละคู่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง ๐.๓๔ ถึง ๐.๗๘๕ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (๐.๓ – ๐.๘) และทุกของความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๐๑ และเมื่อพิจารณาข้อตกลงเบื้องต้นในกรณีตัวแปรต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเอง พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกตัวไม่เกิน ๐.๘๕ ทำให้ทราบว่าจะไม่เกิดปัญหาการละเมิดภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) (Hair, et al., 2010) (ตารางที่ ๔.๔)

ตารางที่ ๔.๔ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านต่างๆ

ชื่อตัวแปร	F๑	F๒	F๓	F๔	F๕	F๖	F๗	F๘	Y๑	Y๒
F๑: ความเชื่อมั่นในตนเอง	๑									
F๒: ลักษณะมุ่งอนาคต	๕๗๖**	๑								
F๓: สุขภาพจิต	๔๗๘**	๔๔๒**	๑							
F๔: การตระหนักรู้	๕๒๐**	๕๙๕**	๔๗๗**	๑						
F๕: ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู	๓๕๔**	๔๑๙**	๓๙๗**	๓๓๙**	๑					
F๖: ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน	๔๗๓**	๕๓๒**	๔๓๓**	๔๗๔**	๕๕๖**	๑				
F๗: เจตคติต่อการเรียน	๕๐๖**	๕๐๙**	๕๓๔**	๔๘๗**	๔๕๕**	๖๓๗**	๑			
F๘: พฤติกรรมการเรียนรู้	๔๕๕**	๕๔๗**	๔๗๒**	๔๗๘**	๔๙๘**	๖๗๓**	๖๖๖**	๑		
Y๑: พัฒนาจิต	๔๑๓**	๔๓๑**	๕๑๒**	๓๖๒**	๕๓๖**	๕๑๓**	๔๖๓**	๕๐๐**	๑	
Y๒: พัฒนาปัญญา	๔๒๑**	๔๕๙**	๕๐๕**	๔๑๘**	๔๙๑**	๔๔๔**	๔๕๕**	๔๗๐**	๗๘๕**	๑
Y๓: พัฒนาสังคม	๓๖๑**	๓๕๔**	๔๖๘**	๓๔๐**	๔๔๓**	๓๗๓**	๔๒๗**	๓๘๕**	๗๑๕**	๗๖๓**

๔.๑.๕ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ของระดับจิตปัญญาของนักเรียน

ตัวแปรสังเกตตั้งต้นของระดับของจิตปัญญาในเด็กนักเรียนในการศึกษานี้มีจำนวน ๕๐ ตัวแปร โดยผู้วิจัยได้เมตริกสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย ๘ ตัว ได้แก่ ความเชื่อมั่นในตน (f1) ลักษณะมุ่งในอนาคต (f2) สุขภาพจิต (f3) และการตระหนักรู้ (f4) ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู (f5) ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน (f6) เจตคติต่อการเรียน (f7) และพฤติกรรมการเรียนรู้ (f8) กับตัวแปรตาม ด้านการพัฒนาจิต (y1) ด้านพัฒนาปัญญา (y2) และด้านพัฒนาสังคม (y3) การวิเคราะห์องค์ประกอบตัวแปรปัจจัยทั้ง ๘ ตัว และตัวแปรตาม ๓ ตัว ผลการวิเคราะห์อธิบายได้ดังนี้

๑. จากตาราง Total variance มีตัวแปรทุกตัว 11 ตัว ที่เป็นอิสระกัน โดยกำหนดให้มี 11 Component โดยที่แต่ละตัวมีค่าแปรปรวน เท่ากับ 1 และเมื่อดูค่าสกัดปัจจัยพบว่าสามารถสกัดปัจจัยได้ เพียง 3 Factor

๒. Factor 1 สามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลได้มากที่สุดถึง ร้อยละ ๕๓.๕๑ Factor 2 สามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูล รองลงมา ร้อยละ ๑๑.๒๕ Factor 3 อธิบายความแปรปรวนของข้อมูลได้ร้อยละ ๗.๔๖

๓. เมื่อรวม Factor 1+ Factor 2+ Factor 3สามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลร่วมกัน ได้ ร้อยละ ๗๒.๒๒

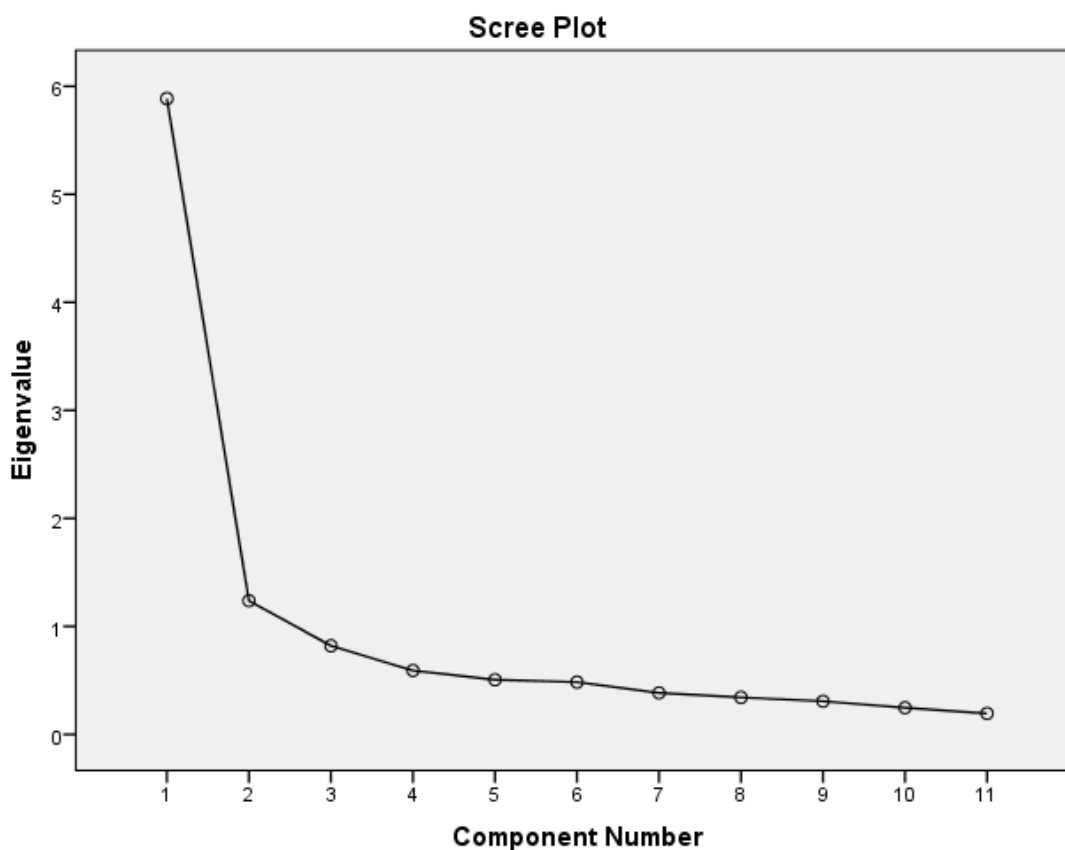
๔. พิจารณาจาก Scree Plot ที่เป็นกราฟพล็อตค่า Eigenvalue ของแต่ละ Factor โดยเรียงจากมากไปน้อยใช้ในการ พิจารณาว่าควรมี Factor โดยพิจารณาจากค่า Eigenvalue ที่ลดลงอย่างรวดเร็ว กราฟจึงช่วยยืนยันการสกัดปัจจัยครั้งนี้ควรมี ๒ ปัจจัย (Latent) พิจารณาจากค่า Eigenvalue ของ Factor1 และ factor2 มี Eigenvalue มากกว่า ๑ แต่เนื่องจากตามกรอบแนวคิดการวิจัย ได้กำหนดให้ มีตัวแปรตามแฝง (Factor3) ดังนั้น จึงยอมให้ค่า Eigenvalue ของ Factor 3 มีค่าน้อยกว่า ๑ ได้

๕. และจากค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy มีค่า เท่ากับ ๐.๙๑๖ ซึ่งมากกว่า ๐.๕ จึงสรุปได้ว่าข้อมูลที่มีอยู่เหมาะสมที่จะใช้เทคนิค Factor Analysis ได้

ตารางที่ ๔.๕ Total Variance Explained มีตัวแปรจำนวน ๑๑ ตัวแปร

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
๑	๕.๘๙	๕๓.๕๑	๕๓.๕๑	๕.๘๙	๕๓.๕๑	๕๓.๕๑	๒.๗๒	๒๔.๗๖	๒๔.๗๖
๒	๑.๒๔	๑๑.๒๕	๖๔.๗๖	๑.๒๔	๑๑.๒๕	๖๔.๗๖	๒.๖๕	๒๔.๐๕	๔๘.๘๑
๓	๐.๘๒	๗.๔๖	๗๒.๒๒	๐.๘๒	๗.๔๖	๗๒.๒๒	๒.๕๗	๒๓.๔๑	๗๒.๒๒
๔	๐.๕๙	๕.๓๗	๗๗.๕๙						
๕	๐.๕๑	๔.๖๐	๘๒.๑๙						
๖	๐.๔๘	๔.๔๐	๘๖.๕๙						
๗	๐.๓๘	๓.๔๙	๙๐.๐๘						
๘	๐.๓๔	๓.๑๒	๙๓.๒๐						
๙	๐.๓๑	๒.๗๙	๙๕.๙๙						
๑๐	๐.๒๕	๒.๒๔	๙๘.๒๔						
๑๑	๐.๑๙	๑.๗๖	๑๐๐.๐๐						

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = 0.916 Scree Plot เป็นกราฟที่พล็อตค่า Eigenvalue ของแต่ละ Factor โดยเรียงจากมากไปหาน้อย

๖. การหมุนแกนปัจจัยโดยวิธี Varimax

จากตาราง Rotation Component Matrix สรุปได้ค่า Factor loading ภายหลังมีการหมุนแกนปัจจัยโดยวิธี Varimax ได้ค่า Factor loading ที่สามารถสร้างตัวแปรแฝง (Latent Variable) ได้ 3 ตัวแปร โดยผู้วิจัยให้ชื่อปัจจัยที่เกิดขึ้นใหม่ว่า Latent 1 เรียก ตัวแปรลักษณะจิตเดิม Latent 2 เรียก ตัวแปรลักษณะจิตสังคม และ Latent 3 เรียกว่า จิตปัญญา โดยมีรายละเอียดดังนี้

Latent 1 เรียก ตัวแปรลักษณะจิตเดิม ประกอบด้วย ตัวแปรความเชื่อมั่นในตน (f1) ลักษณะมุ่งในอนาคต (f2) สุขภาพจิต (f3) และการตระหนักรู้ (f4)

Latent 2 เรียก ตัวแปรลักษณะจิตสังคม ประกอบด้วย ตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู (f5) ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน (f6) เจตคติต่อการเรียน (f7) และพฤติกรรมการเรียนรู้ (f8)

และ Latent 3 เรียกว่า จิตปัญญาประกอบด้วยตัวแปรตาม ด้านการพัฒนาจิต (y1) ด้านพัฒนาปัญญา (y2) และด้านพัฒนาสังคม (y3)

ตารางที่ ๔.๖ Rotated Component Matrix

ตัวแปร	Component		
	๑	๒	๓
ด้านพัฒนาสังคม(y3)	.๘๗๒		
ด้านพัฒนาปัญญา (y2)	.๘๔๖		
ด้านการพัฒนาจิต (y1)	.๘๑๓		
การตระหนักรู้ (f4)		.๗๙๓	
ความเชื่อมั่นในตน (f1)		.๗๖๐	
ลักษณะมุ่งในอนาคต (f2)		.๗๑๕	
สุขภาพจิต (f3)		.๕๕๓	
ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน (f6)			.๗๙๗
พฤติกรรมการเรียนรู้ (f8)			.๗๕๑
ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู (f5)			.๖๙๓
เจตคติต่อการเรียน (f7)			.๖๔๙

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 6 iterations.

๔.๑.๖ ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันระดับจิตปัญญากับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันของการพัฒนาจิตปัญญาตามแนวพุทธจิตวิทยา กับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ศึกษาในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า จากค่า ค่าสถิติไค-สแควร์ เท่ากับ 178.887df=41p-value<0.001(นัยสำคัญทางสถิติที่p-value <0.05) และค่า RMSEA เท่ากับ 0.068 (เกณฑ์ RMSEA<ต่ำกว่า 0.06) ดังนั้นจำเป็นต้องปรับโมเดลเพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้น ผู้วิจัยได้ปรับโมเดลตามค่าเสนอแนะจากดัชนีปรับโมเดล (Model Modification Indices :MI) ผลการวิเคราะห์โมเดลที่ปรับค่าแล้ว ค่าสถิติไค-สแควร์ เท่ากับ 21.363df=24 p-value <0.601 (นัยสำคัญทางสถิติที่ p-value <0.05) แสดงว่าโมเดลที่ได้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และดัชนี GFI มีค่าเท่ากับ 1.0 ดัชนี AGFI มีค่าเท่ากับ 0.99 ดัชนี CFI มีค่าเท่ากับ 1.0และ ค่า RMSEA เท่ากับ 0.0 ผ่านเกณฑ์ทั้งหมด (ตารางที่ ๔.๖)

ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า โมเดลสมการโครงสร้างแบบมีตัวแปรแฝงที่ส่งผลต่อจิตปัญญาตามแนวพุทธจิตวิทยา (ภาพที่ ๑) เป็นโมเดลที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ ๔.๗ ค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันระดับจิต
ปัญญากับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ก่อนการปรับโมเดล		หลังการปรับโมเดล	
		ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
P-value of χ^2	>0.05	0.0001 ($\chi^2_{df=41}$ =๑๗๘.๘๘๗)	ไม่ผ่าน	0.6001 ($\chi^2_{df=24}$ =๒๑.๖๓๖)	ผ่าน
CMIN/DF	<5.0	๔.๓๖๓	ผ่าน	.๙๐๑	ผ่าน
GFI	>0.๙0	0.๙๖๕	ผ่าน	0.๙๙๕	ผ่าน
AGFI	>0.๙0	0.๙๔๔	ผ่าน	0.๙๘๕	ผ่าน
CFI	>0.๙๕	0.๙๗๓	ผ่าน	๑.๐	ผ่าน
RMSEA	<0.0๖	0.0๖๘	ไม่ผ่าน	0.0	ผ่าน

๔.๑.๗ ผลการสร้างโมเดลสมการแบบมีตัวแปรแฝงที่ส่งผลต่อจิตปัญญาตามแนวพุทธจิตวิทยา

จากโมเดลสมการโครงสร้างแบบมีตัวแปรแฝงที่ส่งผลต่อจิตปัญญาตามแนวพุทธจิตวิทยา (ภาพที่ ๑) อธิบายได้ว่า

๑.๗.๑ ค่าน้ำหนักของ Regression Weight

๑. ตัวแปรแฝงลักษณะจิตเดิม (Latent1) วัดได้จาก ตัวแปรความเชื่อมั่นในตน (F1) ลักษณะมั่งใจอนาคต (F2) สุขภาพจิต (F3) และการตระหนักรู้ (F4) มีค่าน้ำหนักของ Regression Weight เท่ากับ 0.7 10.780 7.73 และ 0.79 ตามลำดับ ซึ่งค่าน้ำหนักของ Regression Weight ตั้งแต่ 0.7 ถือว่าอยู่ในระดับที่ดี

๒. ตัวแปรแฝงลักษณะจิตสังคม (Latent2) วัดได้จากตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู (f5) ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน (f6) เจตคติต่อการเรียน (f7) และพฤติกรรมการเรียนรู้ (f8) มีค่าน้ำหนักของ Regression Weight เท่ากับ 0.710.820.81 และ 0.82 ตามลำดับ

๓. ตัวแปรแฝงพัฒนาจิตปัญญา (Latent3) วัดได้จากด้านการพัฒนาจิต (y1) ด้านพัฒนาปัญญา (y2) และด้านพัฒนาสังคม (y3) มีค่าน้ำหนักของ Regression Weight เท่ากับ 0.940.92 และ 0.82 ตามลำดับ

๑.๗.๒ ค่าน้ำหนักของ Squared Multiple Correlation

๑. ค่าน้ำหนักของ Squared Multiple Correlation ด้านลักษณะจิตเดิม ที่บ่งบอกถึงตัวแปรย่อยสามารถอธิบาย Endogenous variable ที่สร้างขึ้นด้วยความเชื่อถือได้ (Reliability estimate) คือ ความเชื่อมั่นในตน (f1) ลักษณะมั่งใจอนาคต (f2) สุขภาพจิต (f3) และการตระหนักรู้

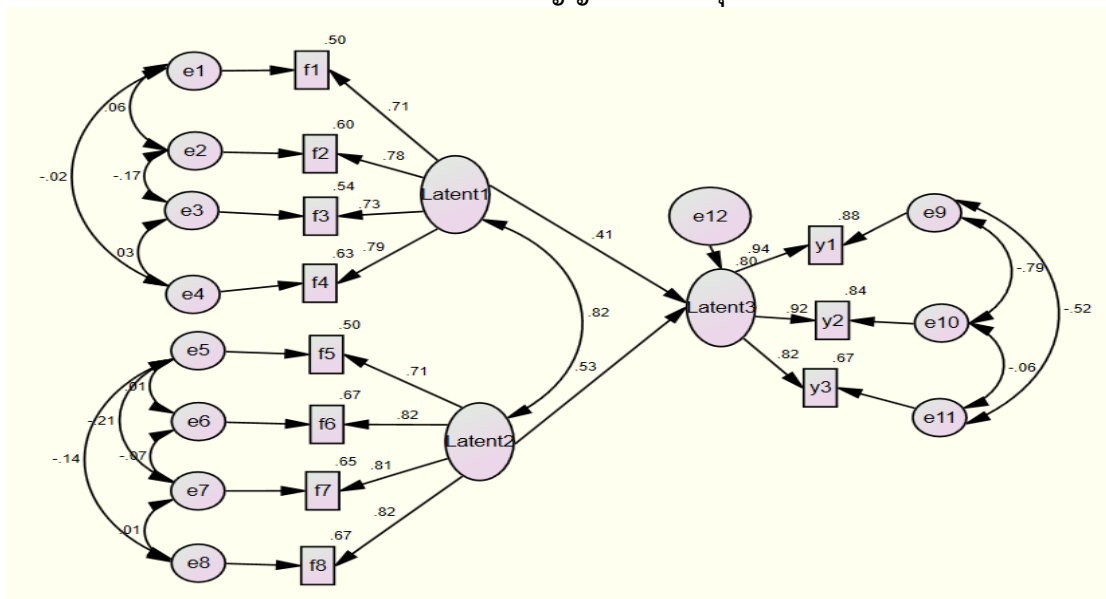
(f4) มีค่าน้ำหนักของ Squared Multiple Correlation เท่ากับ 0.500.60.54 และ 0.63 ตามลำดับ ซึ่งค่าน้ำหนักของ Squared Multiple Correlation นี้อยู่ในระดับปานกลาง

๒. ค่าน้ำหนักของ Squared Multiple Correlation ด้านลักษณะจิตสังคม ที่บ่งบอกถึง ตัวแปรย่อยสามารถอธิบาย Endogenous variable ที่สร้างขึ้นด้วยความเชื่อถือได้ (Reliability estimate) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู (f5) ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน (f6) เจตคติต่อการเรียน (f7) และพฤติกรรมการเรียนรู้ (f8) มีค่าน้ำหนักของ Squared Multiple Correlation เท่ากับ 0.500.670.65 และ 0.67 ตามลำดับ ซึ่งค่าน้ำหนักของ Squared Multiple Correlation นี้อยู่ในระดับปานกลางมีเพียงตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู (f5) ที่อยู่ในระดับต่ำ

๓. ค่าน้ำหนักของ Squared Multiple Correlation ด้านจิตปัญญาของตัวแปรตาม ที่บ่งบอกถึงตัวแปรย่อยสามารถอธิบาย Endogenous variable ที่สร้างขึ้นด้วยความเชื่อถือได้ (Reliability estimate) คือ ตัวแปรแฝงพัฒนาจิตปัญญา (F11) วัดได้จากด้านการพัฒนาจิต (y1) ด้านพัฒนาปัญญา (y2) และด้านพัฒนาสังคม (y3) มีค่าน้ำหนักของ Squared Multiple Correlation เท่ากับ 0.940.92 และ 0.82 ตามลำดับ

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างแบบมีตัวแปรแฝงมาช่วยในการวิเคราะห์ ได้แก่ ตัวแปรแฝงลักษณะจิตเดิม (Latent1) และตัวแปรแฝงลักษณะจิตสังคม (Latent๒) ส่งผลให้ ความสามารถในการอธิบายหรือช่วยทำนายตัวแปรตามคือการพัฒนาจิตปัญญาตามแนวพุทธจิตวิทยา ได้ดีขึ้นที่ ร้อยละ 80 ($R^2=0.80$) โดยค่าน้ำหนักของ Regression Weight และค่าน้ำหนักของ Squared Multiple Correlation ในโมเดลอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

ตารางที่ ๔.๘ โมเดลจิตปัญญาตามแนวพุทธจิตวิทยา

หมายเหตุ :

ตัวแปรแบบ Exogenous Variable ได้แก่ ตัวแปรลักษณะจิตเดิม (F9) ลักษณะจิตสังคม (F10) และจิตปัญญา (F11)

ตัวแปรแบบ Endogenous Variable ได้แก่ ตัวแปรความเชื่อมั่นในตน (f1) ลักษณะมุ่งในอนาคต (f2) สุขภาพจิต (f3) และการตระหนักรู้ (f4) ตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู (f5) ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน (f6) เจตคติต่อการเรียน (f7) และพฤติกรรมการเรียนรู้ (f8) ด้านการพัฒนาจิต (y1) ด้านพัฒนาปัญญา (y2) และด้านพัฒนาสังคม (y3)

๔.๑.๘ ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (Direct Effects) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects) และอิทธิพลรวม (Total Effects)

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (Direct Effects: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects: IE) และอิทธิพลรวม (Total Effects: TE) ของตัวแปรปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อระดับจิตปัญญาโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ของผล (Effect Coefficient) (ตารางที่ ๔.๗) จากตารางอธิบายได้ดังนี้

๑. การวิเคราะห์ด้านลักษณะจิตเดิมต่อระดับจิตปัญญา พบว่าปัจจัยแฝงจิตเดิมของนักเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อระดับจิตปัญญา ให้ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) เท่ากับ 1.02 ($TE=DE(1.02) + IE(0) = 1.02$) สรุปได้ว่า ลักษณะจิตเดิมแท้ของนักเรียน ทั้งด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ลักษณะมุ่งอนาคต สุขภาพจิต และการตระหนักรู้ มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุต่อระดับจิตปัญญาของนักเรียน

๒. การวิเคราะห์ด้านลักษณะจิตสังคมต่อระดับจิตปัญญาพบว่าปัจจัยแฝงจิตสังคมของนักเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อระดับจิตปัญญา ให้ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) เท่ากับ 1.07 ($TE=DE(1.07)+IE(0) = 1.07$) สรุปได้ว่า ลักษณะจิตสังคมของนักเรียน ทั้งด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน เจตคติต่อการเรียน และพฤติกรรมการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุต่อระดับจิตปัญญาของนักเรียน

๓. ขนาดอิทธิพลของโมเดลจิตปัญญาตามแนวทางพุทธจิตวิทยาโดยมีตัวแปรแฝงด้านลักษณะจิตเดิมและตัวแปรแฝงลักษณะจิตสังคมสามารถอธิบายหรือทำนายระดับจิตปัญญาของนักเรียนมัธยมปลาย ได้ร้อยละ 80 ($R^2=0.80$)

ตารางที่ ๔.๘ ขนาดอิทธิพลของโมเดลจิตปัญญาตามแนวทางพุทธจิตวิทยา

Dependent Variable	Causal relationship	independent variables	
		จิตเดิม	จิตสังคม
ระดับจิตปัญญา	Direct effects	.41	.53
	Indirect effects	.82	.82
	Total effects	1.231.35	
	R^2	0.80	

๔.๒ ศึกษาปัจจัยชีวะสังคม ลักษณะจิตเดิม ลักษณะจิตสังคม ที่มีความสัมพันธ์ต่อจิต ปัญญาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามแนวพุทธ จิตวิทยามีผลวิเคราะห์ ดังนี้

๔.๒.๑ หลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ประกอบด้วย

การพัฒนาการทางด้านความคิด พบว่า นักเรียนมีกระบวนการ การเรียนรู้ของนักเรียน เป็นไปตามพัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งจะมีพัฒนาการไปตามวัยต่างๆ เป็นลำดับขั้นพัฒนาการเป็นสิ่งที่ เป็นไปตามธรรมชาติไม่ควรที่จะเร่งให้เด็กข้ามจากพัฒนาการขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่งเพราะจะทำให้ เกิดผลเสียแก่นักเรียน แต่การจัดประสบการณ์ส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนในช่วงที่นักเรียนกำลัง จะพัฒนาไปสู่ขั้นที่สูงกว่าสามารถช่วยให้นักเรียนพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว บุรณเนอร์เน้นความสำคัญ ของการเข้าใจธรรมชาติและพัฒนาการของนักเรียนมากกว่าการกระตุ้นนักเรียนให้มีพัฒนาการเร็วขึ้น ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

การใช้หลักพุทธจิตวิทยา เพื่อพัฒนาจิตปัญญาของนักเรียน เป็นองค์ความรู้หลักธรรม เกี่ยวกับบุญกิริยาวัตถุ ๓ คือ ทาน การให้แบ่งปัน ศีล การประพฤติสุจริต ภาวนาการฝึกอบรมจิตใจ และสังคะวัตถุ ๔ คือ ทาน การให้ ปิยวาจา พูดจาไพเราะ อุตถจริยา การประพฤติตนที่เป็นประโยชน์ สมานัตตตา ความมีตนเสมอ เพื่อพัฒนาจิตปัญญาของนักเรียนและนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของนักเรียน ดังนี้

บุญกิริยาวัตถุ ๓ การบำเพ็ญบุญมี ๓ ด้าน ดังนี้

ด้านทานพบว่า นักเรียนได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมในโรงเรียนแล้วมีจิตใจเกิดจะช่วยเหลือ ผู้อื่นที่ทุกข์ยาก โดยการแบ่งปันและบริจาคสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นแก่ชีวิตประจำวันและเป็นการ สงเคราะห์ซึ่งกันและกัน เพื่อให้ชีวิตของเขาอยู่อย่างมีความสุขไม่ขัดสนผิดเคืองแก่ชีวิตอีก การกระทำ เช่นนี้เป็น การขัดเกลากิเลสของนักเรียนไม่ให้เกิดความโลภ ความโกรธและความหลง ซึ่งเป็นการ เสียสละเพื่อผู้อื่น

ด้านศีลพบว่า นักเรียนได้เกิดความเชื่อมั่นในตนว่าเราจะสามารถรักษาศีล ๕ ได้ โดยประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งงามทางกาย ไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้ายผู้อื่น ไม่ลักขโมยสิ่งของของคนอื่น มีความซื่อตรงสุจริต นักเรียนมีความรักต่อเพื่อนและครูในโรงเรียน นักเรียนได้มีการพูดจาไพเราะ อ่อนหวานต่อเพื่อนและครูในโรงเรียนและไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดให้โทษทุกชนิด

ด้านภาวนาพบว่า นักเรียนมีจิตใจเจริญขึ้นด้วยคุณธรรม มีความเมตตาและควบคุมกำ จัด ขัดเกลากิเลสทำให้นักเรียนมีสติปัญญาในการรู้คิดพัฒนาชีวิตและจิตปัญญาของตนเอง โดยกำ จัดกิเลส อันได้แก่ ความโลภ ความโกรธและความหลงด้วยการเจริญภาวนาฝึกอบรมจิตใจและมีความสุขแก่ ชีวิตไปในทางที่ดีขึ้น

สรุป การบำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุ ๓ คือ การบำเพ็ญทานมัย สีลมัย ภาวนามัย การทำบุญนั้น จะช่วยเป็นแรงจูงใจส่งเสริมให้มนุษย์ทุกเพศทุกวัยรวมถึงเยาวชนมีจิตใจดีรู้จักการให้การเสียสละขจัด ความตระหนี่ความโลภจะนำมาซึ่งความสุขและเป็นการเตรียมเสปียงไว้ในขณะที่มีชีวิตอยู่ มนุษย์ทุก เพศทุกวัยรวมถึงเยาวชนหมั่นบำเพ็ญบุญจะได้รับอานิสงส์ คือ มีความสุขความเจริญก้าวหน้าในการ ดำรงชีวิตมีจิตใจบันเทิงเกิดความสุขใจยินดีในทุกสิ่งที่ได้กระทำนั้นทั้งในโลกนี้ คือ ปัจจุบันชาติและใน โลกหน้าอีกด้วย

สังคหะวัตถุ ๔ คือ ธรรมเป็นเครื่องสงเคราะห์ซึ่งกันและกันมี ๔ ด้าน ดังนี้

ด้านทานพบว่า การให้เป็นการแสดงความรักความปรารถนาดี มีจิตใจที่เอื้อเฟื้อโอบอ้อมอารี คือ ทานเกิดการมีเมตตาช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์เดือดร้อน เช่น เจ็บไข้ได้ป่วยนี้คือให้ทานด้วยความกรุณา ซึ่งนักเรียนได้ทำความดีมีจิตใจที่พัฒนาสร้างสรรค์ความเจริญงอกงามให้เกิดขึ้นสังคมและส่งเสริมให้กำลังใจจิตใจ นี่คือการให้ทานด้วยการมูติตา ซึ่งเป็นการบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมโดยส่วนรวม

ด้านปิยวาจาพบว่า นักเรียนพูดจาไพเราะน่าฟังพูดด้วยความรักความปรารถนาดี พูดจาไม่ส่อเสียดผู้อื่น นี่คือ ปิยวาจาด้วยเมตตา ผู้ได้รับความทุกข์มีปัญหาชีวิต ก็พูดปลอบโยนแนะนำบอกวิธีแก้ไขปัญหาให้ นี่คือ ปิยวาจาด้วยกรุณา นักเรียนได้ทำความดีมีจิตใจที่ดีงาม บำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม ก็พูดอนุโมทนาและส่งเสริมในสิ่งที่เป็นประโยชน์นี้คือ ปิยวาจาด้วยมูทิตา

ด้านอัตถจริยา การประพฤติตนที่เป็นประโยชน์พบว่า นักเรียนได้ร่วมกันออกแรงทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ด้วยความรักความสามัคคีปรารถนาดีต่อนักเรียนด้วยกัน นี่คือ อัตถจริยาด้วยเมตตา ผู้ที่มีความเดือดร้อน มีความทุกข์ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ มีการช่วยเหลือด้านกำลังต้องการกำลังงานช่วยเหลือ เราก็ช่วยให้เขาพ้นทุกข์จากปัญหานั้นๆ เราช่วยด้วยกำลังกายหรือกำลังปัญญาความสามารถนี้คือ อัตถจริยาด้วยความกรุณา การทำความดีหรือทำประโยชน์ร่วมกัน เช่นนี้เป็นการทำความดี นี่คือ อัตถจริยาด้วยมูทิตา

ด้านสมานัตตตา ความมีตนเสมอพบว่า รวมตัวให้เข้ากันไม่ถือตัวร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน โดยประพฤติตนเสมอต้นเสมอปลายอันเป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวน้ำใจประสานใจในความสามัคคีและแสดงความมีน้ำใจต่อกันระหว่างนักเรียนและคนทั่วไปปฏิบัติต่อกันอย่างเป็นมิตรแท้ ซึ่งมีผลทำให้เกิดการพัฒนาด้านจิตใจ นี่คือ เป็นมิตรร่วมทุกข์ร่วมสุขที่แท้จริง

สรุปการบูรณาการสังคหะวัตถุ ๔ เป็นเครื่องสงเคราะห์ซึ่งกันและกันของนักเรียน เพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมให้ราบรื่นและมีความสุข โดยใช้ทฤษฎีของอิริคสันเป็นการพัฒนาให้นักเรียนได้แสดงออกถึงกายภาพ ด้านปรับตัวเข้ากับทางด้านสังคม ทางวัฒนธรรมและทางความคิดให้เกิดความภาคภูมิใจในตนที่พัฒนาดตนเอง

๔.๒.๒ หลักจิตวิทยาที่นำมาประกอบด้วย

การเรียนรู้ บรุนเนอร์ (Bruner) ศึกษาเรื่องพัฒนาการทางสติปัญญาเชื่อว่ามนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจและการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตัวเอง แนวคิดที่สำคัญๆ ของบรุนเนอร์มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญามีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กการเรียนรู้การสอนให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพ การคิดแบบหยั่งรู้เป็นการคิดหาเหตุผลอย่างอิสระที่สามารถช่วยพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้ แรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จ การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการที่คนเราสามารถสร้างความคิดรวบยอดหรือสามารถจัดประเภทของสิ่งต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม การเรียนรู้ที่ได้ผลดีที่สุด คือ การให้ผู้เรียนค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การพัฒนาทางสติปัญญาของมนุษย์แบ่งได้เป็น ๓ ขั้น คือ ๑. ขั้นการเรียนรู้จากการกระทำ ๒. ขั้นการเรียนรู้จากความคิด ๓. ขั้นการเรียนรู้สัญลักษณ์และนามธรรม

สรุป การพัฒนาทางสติปัญญาของบรุนเนอร์ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทางสติปัญญาเมื่อผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมซึ่งนำไปสู่การค้นพบและการแก้ปัญหา เรียกว่า การเรียนรู้โดยการค้นพบได้สอดคล้องกับ เยาวพา เตชะคุปต์^๑ เชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนจะประมวลข้อมูลข่าวสารจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และรับรู้สิ่งที่ตนเองเลือกและใส่ใจการเรียนรู้แบบนี้จะช่วยให้เกิดการค้นพบเนื่องจากผู้เรียนมีความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันที่ทำให้สำรวจสิ่งแวดล้อมและทำให้เกิดการเรียนรู้โดยการค้นพบ

ทฤษฎีปัจเจกจิตสังคม(Erickson)

ทฤษฎีปัจเจกจิตสังคมอีริกสัน ให้ความสำคัญทางด้านสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมด้านร่างกายจิตใจว่า มีบทบาทการพัฒนาบุคลิกภาพความคิดถือว่าพัฒนาการของคนไม่ได้จบแค่วัยรุ่น แต่ต่อไปจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต คือ วัยชรา ความพอใจความสิ้นหวังและความไม่พอใจบั้นปลายของชีวิต ผู้มีอาวุโสบางท่านยอมรับว่าได้มีชีวิตที่ดีและได้ทำดีที่สุด ยอมรับว่าตอนนี้แก่จะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขมีความพอใจในชีวิตไม่กลัวความตาย ยอมรับว่าคนเราเกิดมาแล้วก็ต้องตาย

สรุป ทฤษฎีปัจเจกจิตสังคมเป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงการพัฒนาชีวิตตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยชราเชื่อว่าวัยแรกของชีวิตเป็นวัยที่เป็นรากฐานเบื้องต้นและวัยต่อมา มาสร้างจากรากฐานนี้ หากในวัยเด็กได้รับการดูแลอย่างดีก็จะช่วยให้เด็กมีความเชื่อถ้อยมั่นในตนและมุ่งในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ วราภรณ์วัจนะพันธ์^๒ ผลการวิจัยพบว่าเด็กที่ได้จัดกิจกรรมแบบสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในก่อนการจัดกิจกรรมในด้านการแสดงออกด้านการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ และด้านในความภาคภูมิใจในตน มีความตั้งใจที่พัฒนาตนเอง เมื่อเติบโตขึ้นจะเป็นผู้ที่รับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน มีความซื่อสัตย์ยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น เมื่อเป็นผู้ใหญ่จะเป็นผู้เสียสละไม่เห็นแก่ตัว

๔.๒.๓ การบูรณาการหลักธรรมกับหลักจิตวิทยา

หลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ ๓ คือ ทาน สีล ภาวนา จะช่วยเป็นแรงจูงใจส่งเสริมให้มนุษย์ทุกเพศทุกวัยให้มีจิตใจตั้งมั่นรู้จักการให้การเสียสละซึ่งขจัดความตระหนี่ความโลภบูรณาการเข้ากับหลักจิตวิทยาการพัฒนาทางสติปัญญาของบรุนเนอร์เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทางสติปัญญาเป็นการประยุกต์บูรณาการเข้ากันอย่างเหมาะสม คือ การพัฒนาจิตและพัฒนาปัญญา

หลักธรรมสังคหะวัตถุ ๔ คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตา ธรรมเป็นเครื่องสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน รู้จักแบ่งปันให้สิ่งของแก่ผู้อื่น เจริญไฟเราะ ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีมิตรเกิดจากทางด้านจิตใจมีความยิ้มแย้มแจ่มใส สนทนาเจริญไฟเราะสงเคราะห์เกื้อกูลกัน บูรณาการเข้ากับหลักจิตวิทยาของอีริกสันพัฒนาปรับตัวพฤติกรรมให้มีบุคลิกภาพดี มีการพูดจาอย่างสุภาพมีอารมณ์ที่ดีเข้ากับสังคมได้ประยุกต์การบูรณาการเข้ากันอย่างเหมาะสม คือ การพัฒนาสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

^๑ เยาวพา เตชะคุปต์, งานวิจัยเรื่องการค้นพบทางด้านการเรียนรู้, (คณะเภสัชศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๘), หน้า ๖๗.

^๒ วราภรณ์วัจนะพันธ์, “งานวิจัยความเชื่อมั่นในตนและมุ่งในอนาคต”, ปริญญาโทการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๕).

สรุป การนำหลักพุทธธรรมบูรณาการเข้ากับหลักจิตวิทยา โดยมีจิตใจตั้งงามมีสติปัญญา การรู้คิดและปรับพฤติกรรมให้มีบุคลิกภาพที่ดีในสังคม บูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับหลักจิตวิทยา การพัฒนาจิต การพัฒนาปัญญาและการพัฒนาสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

๔.๒.๔ การอภิปรายหลักธรรมและจิตวิทยาพัฒนาจิตปัญญา

พบว่านักเรียนได้นำหลักธรรมที่ได้ศึกษามาจัดเป็นกระบวนการทางสติปัญญามีลักษณะ การซึมซับให้เกิดสติปัญญา เป็นกระบวนการทางสมองในการรับรู้ประสบการณ์ เรื่องราว และข้อมูล ต่างๆ เข้ามาสะสมเก็บไว้เพื่อใช้ประโยชน์

การจัดระบบคือ กระบวนการทางสมองในการรับรู้เดิมและประสบการณ์รับรู้ขึ้นมาใหม่ ให้เข้ากันเป็นระบบทางปัญญาที่ตนสามารถเข้าใจได้ เกิดเป็นโครงสร้างทางปัญญาขึ้นมาใหม่ได้ผล อย่างแท้จริง

เกิดความสมดุลเป็นกระบวนการรับรู้ทางสติปัญญาเป็นไปอย่างผสมผสานกลมกลืนทำให้เกิดสภาพที่มีความสมดุลขึ้น หากนักเรียนไม่สามารถปรับประสบการณ์รับรู้ใหม่และประสบการณ์รับรู้ เดิมให้เข้ากันได้ จะทำให้เกิดภาวะความไม่สมดุลและความขัดแย้งทางปัญญาในตัว of นักเรียนนั่นเอง

๔.๒.๕ องค์ความรู้จากการวิจัย

การสังเคราะห์ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๘ ท่าน เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตปัญญาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัด ฉะเชิงเทราตามแนวพุทธจิตวิทยา

๑. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผลการสังเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตปัญญาของ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามแนวพุทธจิตวิทยา ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้อธิบาย ดังนี้

๑) ด้านความเชื่อมั่นในตนพบว่า เกิดจากความคิดการได้รู้^๓ การได้ปฏิบัติและทำ หลายๆ ครั้งจนได้เกิดความเชื่อว่าการปฏิบัติในครั้งต่อไปจะไม่บกพร่อง^๔ นักเรียนขาดการปลูกฝังจาก ครอบครัวและโรงเรียน การฝึกฝนยังมีน้อยรวมทั้งปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัว^๕ ทำให้เอา ใจใส่ต่อบุตรหลานด้านการพัฒนาลดลงและยังมีการใช้สื่อเทคโนโลยีในทางที่ไม่ถูกต้อง^๖ เป็น สิ่งรบกวนในความตั้งใจขาดใฝ่เรียนรู้^๗ ความเชื่อมั่นในตนเองจะเกิดขึ้น ถ้าผู้ปกครองให้การเลี้ยงดู อย่างเหมาะสมให้อิสระเด็กในการทำสิ่งใดๆ ตามความปรารถนาของตนเอง โดยอยู่ในการดูแลของ ผู้ปกครองจะทำให้เด็กภาคภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง^๘มีความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น ผู้เรียนขาดทักษะ การคิดวิเคราะห์ในการสร้างปัญญาตามหลักไตรสิกขาผู้เรียนขาดความเชื่อมั่นในการแสวงหาความรู้

^๓ สัมภาษณ์ A๑, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^๔ สัมภาษณ์ A๒, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^๕ สัมภาษณ์ A๓, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^๖ สัมภาษณ์ A๔, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^๗ สัมภาษณ์ A๕, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^๘ สัมภาษณ์ A๖, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

และสภาวะคิด ขาดความเชื่อมั่นในการแสดงออก เพื่อการแลกเปลี่ยนและคัดกรองเพื่อให้เกิดปัญญา^๙ โดยครูทำให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนในการอธิบายยกตัวอย่างทบทวนเพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในการเรียน^{๑๐}

๒) ด้านลักษณะมุ่งอนาคต พบว่า การวางแผนในการเรียนสอนเพื่ออนาคตของนักเรียนในวันข้างหน้าให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เพราะโลกย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา^{๑๑} โดยใช้กระบวนการทางสติปัญญาแก้ปัญหา โดยสอนใช้ปัญหาเป็นฐานฝึกกระบวนการคิด สอดแทรกหลักพุทธธรรม และมอบหมายงานเน้นกระบวนการกลุ่ม^{๑๒} มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์ ฝึกทักษะ ฝึกปฏิบัติ ฝึกสมาธิ คิดเป็นทำเป็นแก้ปัญหาได้^{๑๓} โดยพัฒนาสิทธิภาพของตนเอง คนที่มีปัญญามีความสามารถในการเรียนรู้ การทำงานและการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ^{๑๔} มีความคิดสร้างสรรค์ มีเหตุผล มีความมั่นใจในตนเอง และรู้จักปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่ตนทำงานอยู่ได้^{๑๕} และการเรียนการสอนฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างปรีดีและปฏิบัติในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันและมีกระบวนการฝึกผู้เรียนตามหลักของไตรสิกขาที่อยู่บนพื้นฐานของอริยสัจ ๔ โดยปรับกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดการยอมรับต่อหลักของกาลมสูตร^{๑๖} โดยวางแผนหาข้อมูลความรู้ให้ตัวเอง การหาเทคนิคใหม่ๆ ในการสอน^{๑๗} โดยส่งเสริมทักษะชีวิตให้มีการจัดกิจกรรมและบูรณาการเข้าสู่ชั้นเรียน^{๑๘}

๓) ด้านสุขภาพจิต พบว่า ด้านการควบคุมอารมณ์ในการสอนนักเรียนใช้หลักเหตุผลในการสื่อสารกับนักเรียน และวิเคราะห์คำถามของนักเรียนให้ชัดเจนว่า สิ่งที่นักเรียนอยากทราบคืออะไร^{๑๙} โดยนำข้อมูลมาพัฒนาผู้เรียนและให้เกิดอารมณ์รับรู้ในการเรียนดีขึ้น^{๒๐} และมีความรักเข้าใจเมตตาที่จะช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักเรียนได้^{๒๑} ใช้หลักเหตุผลในการเรียนการสอน อารมณ์ในทางที่ไม่ดีจะไม่เกิด^{๒๒} การควบคุมอารมณ์ของตนเองทำได้หลายวิธี เช่น การออกกำลังกายและการทำจิตใจให้สงบ และ พยายามให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมตามสถานการณ์^{๒๓} อยู่ในที่ผ่อนคลายอารมณ์ ฟังเพลง หรืออยู่ในบรรยากาศที่ดีสบายๆ^{๒๔} คิดว่านักเรียนเป็นเหมือนลูกจะสามารถทำ

^๙ สัมภาษณ์ A๗, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๐} สัมภาษณ์ A๘, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๑} สัมภาษณ์ B๑, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๒} สัมภาษณ์ B๒, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๓} สัมภาษณ์ B๓, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๔} สัมภาษณ์ B๔, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๕} สัมภาษณ์ B๕, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๖} สัมภาษณ์ B๖, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๗} สัมภาษณ์ B๗, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๘} สัมภาษณ์ B๘, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๙} สัมภาษณ์ C๑, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๐} สัมภาษณ์ C๒, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๑} สัมภาษณ์ C๓, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๒} สัมภาษณ์ C๔, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๓} สัมภาษณ์ C๕, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๔} สัมภาษณ์ C๖, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ให้มีอารมณ์ที่ปรารถนาดีและมีความเอื้ออาทรต่อนักเรียน^{๒๕} โดยครูต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ให้ทั้งความรู้และคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหากับนักเรียนครูต้องเป็นผู้ที่ควบคุมอารมณ์ติดต่อผู้ปกครองให้รับทราบพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน^{๒๖}

๔) ด้านการตระหนักรู้ พบว่า ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพสิ่งแวดล้อมต่อการศึกษาศาและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนการเรียนรู้ของนักเรียนการได้สัมผัสของจริง และลงมือปฏิบัติย่อมเกิดการเรียนรู้ได้มากกว่าการอ่าน การฟัง การบรรยายความรู้^{๒๗} โดยโรงเรียนที่เอื้อต่อการศึกษารับรู้กับบริบทของโรงเรียนใช้หลักสูตรแกนกลางเป็นหลัก คือ ต้องดูที่บริบทแต่ละโรงเรียน^{๒๘} มีการให้ความสำคัญเชิงวิชาการ เพื่อพัฒนาสติปัญญาควรเน้นให้มากขึ้น^{๒๙} มีการสนับสนุนสื่ออุปกรณ์ทางการศึกษา มีการพัฒนาระบบห้องสมุดให้เป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการสืบค้น การอ่าน การพัฒนางานตามกรอบแนวคิด ตามวิสัยทัศน์^{๓๐} ถ้าโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ดี ทั้งบุคลากร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ก็จะทำให้การศึกษาพัฒนาไปได้เป็นอย่างดี^{๓๑} การฝึกของคนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้จากสภาพเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่จะทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจและเกิดปัญหาในการปรับจะให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข^{๓๒} โรงเรียนมีห้องเรียนที่เหมาะสมสอดคล้องกับจำนวนนักเรียน^{๓๓} และต้องดูที่บริบทแต่ละโรงเรียน^{๓๔}

๕) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู พบว่า การแนะแนวเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้สรุปบทเรียน^{๓๕} โดยเน้นสื่อการเรียนการสอนแนะนำการสืบค้น ร่วมประชุมอบรมและสัมมนาตามวาระ^{๓๖} มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและมีกระบวนการคิดหลักโยนโยมนสการความมีมารยาทปฏิบัติตน การประพฤติดี ตามหลักทางพระพุทธศาสนา^{๓๗} การสนับสนุนส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้ การอบรมควรเน้นเชิงบวกให้มาก^{๓๘} โดยให้ความรักความเมตตา การดูแลอย่างใกล้ชิด การฝึกนักเรียนให้นั่งสมาธิ^{๓๙} มีการเพิ่มวิชาการแบบหลักสูตรเก่า เช่น การท่องอาขยาน การ

^{๒๕} สัมภาษณ์ C๗, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๖} สัมภาษณ์ C๘, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๗} สัมภาษณ์ D๑, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๘} สัมภาษณ์ D๒, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๙} สัมภาษณ์ D๓, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๐} สัมภาษณ์ D๔, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๑} สัมภาษณ์ D๕, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๒} สัมภาษณ์ D๖, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๓} สัมภาษณ์ D๗, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๔} สัมภาษณ์ D๘, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๕} สัมภาษณ์ E๑, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๖} สัมภาษณ์ E๒, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๗} สัมภาษณ์ E๓, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๘} สัมภาษณ์ E๔, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๙} สัมภาษณ์ E๕, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

สอนศีลธรรมให้มากขึ้น^{๔๐} โดยมีการฝึกการรับบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน^{๔๑} ให้ความเสมอภาคความไว้วางใจ การพูดคุยกับนักเรียนให้เข้าใจในหน้าที่ของนักเรียน^{๔๒}

๖) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน พบว่า นักเรียนมีสติปัญญาสามารถพัฒนาตนได้และมีความพยายามช่วยเหลือซึ่งกันและกัน^{๔๓} การศึกษาเป็นการพัฒนาให้นักเรียนรู้จักรักสามัคคี^{๔๔} มีความสามารถในการเรียนรู้และทำงานปรับตัวเข้าด้วยกันเอง^{๔๕} และมีความมั่นใจและรู้จักปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่ตนทำงานร่วมกัน^{๔๖} มีการควบคุมอารมณ์ให้มั่นคง ทำจิตใจให้สงบไม่มีความขัดแย้งใดๆ กับเพื่อน^{๔๗} ทำจิตใจให้เบิกบานและมีอารมณ์ในการเรียนการสอนด้วย^{๔๘} โดยมีความคิดสร้างสรรค์และมีเหตุผลร่วมกันโดยรู้จักปรับตัวเข้าหากันอย่างมีระบบที่ตนทำงานอยู่^{๔๙} ควรตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันก็จะเกิดแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญของนักเรียนด้วยกัน^{๕๐}

๗) ด้านเจตคติต่อการเรียน พบว่า การเรียนรู้ทำให้ตระหนักถึงประโยชน์อนาคตของตนในวันข้างหน้า^{๕๑} นักเรียนได้เกิดแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญต่อการเรียน^{๕๒} โดยที่นักเรียนเป็นวัยที่มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์สามารถที่จะเปลี่ยนความคิดทัศนคติไปในทางที่ดีได้^{๕๓} การรู้เท่าทันในปัจจุบันทำให้ปรับตัวให้เข้ากับสังคมนั้นๆ ได้^{๕๔} การทำความดี มีจิตใจที่ดีต่อการเรียนของนักเรียน^{๕๕} เจตนาที่ดีมีเชื่อมั่นในการแสดงออกเกิดความมั่นใจในตนเอง^{๕๖} และการศึกษาต้องใช้หลักจิตวิทยาตามหลักทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวกำหนด^{๕๗} ใฝ่ศึกษาเล่าเรียนเพิ่มเติมวิชา คือ การศึกษาตลอดเวลาค้นคว้าทดลองและอื่นๆ^{๕๘}

๘) ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ พบว่า การเรียนรู้การพัฒนาตนให้อยู่ในสังคมได้ หมั่นตรวจสอบตนให้อยู่กรอบของคุณงามความดี ตามหลักทางศาสนา ระมัดระวังการปฏิบัติตนให้ถึง

^{๔๐} สัมภาษณ์ E๖, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๑} สัมภาษณ์ E๗, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๒} สัมภาษณ์ E๘, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๓} สัมภาษณ์ F๑, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๔} สัมภาษณ์ F๒, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๕} สัมภาษณ์ F๓, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๖} สัมภาษณ์ F๔, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๗} สัมภาษณ์ F๕, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๘} สัมภาษณ์ F๖, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๙} สัมภาษณ์ F๗, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๐} สัมภาษณ์ F๘, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๑} สัมภาษณ์ G๑, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๒} สัมภาษณ์ G๒, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๓} สัมภาษณ์ G๓, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๔} สัมภาษณ์ G๔, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๕} สัมภาษณ์ G๕, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๖} สัมภาษณ์ G๖, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๗} สัมภาษณ์ G๗, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๘} สัมภาษณ์ G๗, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

พร้อมตลอดเวลา^{๕๙} หมั่นทำความดีอยู่ตลอดเวลา^{๖๐} พัฒนาความรู้เชิงวิชาการ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การรู้บทบาทและหน้าที่ ความมีน้ำใจ ความรักและศรัทธาในหน้าที่การงาน^{๖๑} ควรรู้เท่าทันในปัจจุบันของสังคมนั้นๆ^{๖๒} หมั่นปรับปรุงตนเองในส่วนที่บกพร่องและเพิ่มเติมในสิ่งที่ดีให้ดียิ่งขึ้น^{๖๓} พัฒนาตนเองที่จะเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกตลอดเวลา^{๖๔} หมั่นศึกษาและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ^{๖๕} เรียนรู้สิ่งต่างๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม^{๖๖}

๒. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

๑) ลักษณะจิตเดิม พบว่า ทางจิตใจที่เป็นพื้นฐานของความคิดและความรู้สึกของบุคคลที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมทางสังคมด้านความแตกต่างระหว่างบุคคลครอบครัวและสมาชิกในชุมชน และเป็นสภาวะทางจิตใจที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรม

ผลการสัมภาษณ์ด้านความเชื่อมั่นในตนเองพบว่า นักเรียนเชื่อมั่นในตนเองมีความคิดเกิดจากการได้รู้การได้ปฏิบัติจนได้เกิดความเชื่อว่าการประพฤติตนให้เป็นคนดีในครั้งต่อไปนักเรียนมีความอดทนครูให้ออกาสในการทำอะไรก็ตามความปรารถนาของตนเอง ผู้ปกครองให้การเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมเอาใจใส่ต่อบุตรหลานและนักเรียนขาดทักษะในการคิด วิเคราะห์ ขาดความเชื่อมั่นในการแสวงหาความรู้ และขาดความเชื่อมั่นในการแสดงออก

๒) ด้านลักษณะมุ่งอนาคตพบว่า ความสามารถในการคาดการณ์ไกลและเล็งเห็นผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมีการวางแผนการเรียนรู้การทำงานและการวางแผนในการดำเนินชีวิตในอนาคตของตน ซึ่งมีความมุ่งมั่นมีความคิดไตร่ตรองมุ่งอนาคตไปข้างหน้าโดยมีการวางแผนและการแสดงออกของนักเรียน

๓) ด้านสุขภาพจิตพบว่า สภาวะของจิตใจที่มีความสุขสามารถควบคุมอารมณ์ ให้นั่นคงทำจิตใจให้เบิกบานแจ่มใสปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ทุกสถานการณ์ โดยปราศจากความวิตกกังวลหรือข้อขัดแย้งใดๆ ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและสังคม

๔) ด้านการตระหนักรู้ พบว่า การที่บุคคลถูกคิดได้ด้วยปัญญาจากทัศนคติที่มีต่อสิ่งเร้าอันเกิดจากบุคคลสถานการณ์กลุ่มสังคมที่โน้มเอียงหรือที่จะตอบสนองในทางบวกหรือทางลบเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ โดยองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดความตระหนักรู้และมีความเข้าใจมีอารมณ์ความรู้สึก มีการแสดงออกทั้งทางกายทางวาจาที่มีต่อสิ่งเร้าหรือแนวโน้มที่บุคคลจะกระทำตนในด้านดีหรือชั่ว

^{๕๙} สัมภาษณ์ H๑, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๐} สัมภาษณ์ H๒, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๑} สัมภาษณ์ H๓, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๒} สัมภาษณ์ H๔, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๓} สัมภาษณ์ H๕, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๔} สัมภาษณ์ H๖, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๕} สัมภาษณ์ H๗, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๖} สัมภาษณ์ H๘, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๓. ผลสัมภาษณ์ลักษณะจิตสังคม

๑. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู พบว่าความช่วยเหลือซึ่งกันและกันของครูได้รับการยกย่องในหมู่นักเรียนทำให้นักเรียนรู้สึกว่าครูเป็นที่พึ่งให้ความอบอุ่นและปลอดภัยของนักเรียน พร้อมส่งเสริมให้นักเรียนเกิดพัฒนาการจิตที่ดีของนักเรียนทางด้านอารมณ์ สังคม และการเรียนรู้

๒. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียนพบว่า การรับรู้เรื่องราวของชีวิตจากการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่มหรือจากการได้ร่วมกิจกรรมมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันมีการสนทนาพูดคุยกันเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันที่ตนได้พบเห็นหรือร่วมกันกิจกรรมด้วยกันในขณะที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียน

๓. ด้านเจตคติต่อการเรียน พบว่าสภาพความรู้สึทางด้านจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์เรียนรู้จากอาจารย์ผู้สอน และการรับรู้จากการเรียนของนักเรียนอันเป็นผลทำให้เกิดมีท่าทีหรือมีความคิดเห็นรู้สึกต่อความนึกคิดและความต้องการในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

๔. ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ พบว่า การฝึกฝนพัฒนาตนให้เกิดมีจิตและปัญญาจากการเรียนรู้และพร้อมที่จะพัฒนาตามสติปัญญาของตนตามสภาพแวดล้อม เพื่อดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติ นักเรียนสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมต่างๆ ของตนไปในทางที่ดีขึ้นหลังจากการเรียนรู้

๔. ผลการสัมภาษณ์จิตปัญญาตามแนวพุทธจิตวิทยา

๑. ด้านการพัฒนาจิตพบว่า การกำจัดจิตใจและอารมณ์ให้มีความสงบเยือกเย็นตามหลักพุทธธรรม และนำสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาไปพิจารณาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องให้เกิดประโยชน์ไปในทางที่ดี ถ้าจิตของคนเราได้มีการฝึกฝนอบรมเป็นอย่างดีก็จะเกิดความรักใคร่เอ็นดู มีเมตตาสงสารต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ตลอดจนมีจิตสำนึกที่ดีต่อส่วนรวมและสามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

๒. ด้านการพัฒนาปัญญาพบว่า ความรู้เกิดจากการฟัง การคิดพิจารณาอย่างชนิดที่มีความเข้าใจและทดลองการปฏิบัติจนเกิดเป็นความรู้ ประกอบกับการอ่านหนังสือตำราสิ่งที่เป็นสารประโยชน์สำคัญและรู้จักแยกแยะเนื้อหาสรุปใจความนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อจะได้อยู่กับโลกชีวิตและธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม

๓. ด้านการพัฒนาสังคมพบว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนที่อยู่ร่วมกันไปในทางที่ดีขึ้นทั้งทางวัตถุและจิตใจอันทำให้การดำเนินชีวิตให้เจริญรุ่งเรือง มีความรักสามัคคีในหมู่คณะของครอบครัวตามฐานะของแต่ละบุคคลโดยปราศจากภัยอันตรายต่างๆ เพื่อให้เกิดความความสุขและเจริญก้าวหน้าในสังคม

๓. ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตปัญญาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามแนวพุทธจิตวิทยา ปรากฏผลดังนี้

๑. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่ม

๑) ความเชื่อมั่นในตนพบว่า จิตเดิมของผู้เรียนยังคงถูกครอบงำกับสิ่งเดิมๆ ที่ศาสนาพุทธยังคงเข้าถึงสภาวะจิตของผู้เรียนได้น้อย^{๖๗} ผู้เรียนขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์ในการใช้หลักอริยสัจ ๔ มาเป็นกระบวนการสร้างปัญญา^{๖๘} ตามหลักไตรสิกขาผู้เรียนขาดความเชื่อมั่นในการแสวงหาความรู้^{๖๙} และสภาวะคิดเชื่อปัญญาขาดความเชื่อมั่นในการแสดงออก^{๗๐} เพื่อการแลกเปลี่ยนและคัดกรองเพื่อให้เกิดปัญญา^{๗๑} การเรียนการสอนในอนาคตฝึกให้ผู้เรียนได้มีทั้งปริยัติและปฏิบัติในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน^{๗๒} และมีกระบวนการฝึกผู้เรียนอยู่บนพื้นฐานของอริยสัจ ๔^{๗๓} โดยปรับกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดการยอมรับต่อหลักของกาลมสูตร^{๗๔}

๒) ด้านลักษณะมุ่งอนาคตพบว่า การฝึกคนให้เกิดการเรียนรู้จากสภาพเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม^{๗๕} โดยให้ผู้เรียนได้เข้าใจและเกิดปัญญาในการจะอยู่ในสังคมได้^{๗๖} วางแผนในการหาข้อมูลเตรียมเนื้อหาความรู้มาเพิ่มเติมและเทคนิคใหม่ๆ ในการสอน^{๗๗} นักเรียนเป็นอนาคตของชาติเป็นคนดีสังคมในอนาคตก็จะดี^{๗๘} ทัศนคติที่ดีของแต่ละคนสามารถฝังพฤติกรรมที่ดีได้ในอนาคต^{๗๙} และการมีสติปัญญาการหยั่งรู้คิดเฉลียวฉลาดต่อไปมีอนาคตที่ก้าวหน้า^{๘๐} นักเรียนเป็นเด็กดีของชาติเราก็จะเห็นสังคมในอนาคตจะดีขึ้น^{๘๑} และการเรียนรู้วิชาต่างๆ สามารถพัฒนาตนเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข^{๘๒}

๓) ด้านสุขภาพจิตพบว่า ผู้ปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอทำจิตใจให้มั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับหลวงพ่อกุฑทองกล่าวว่า ธรรมะคือโอสถสามารถรักษาสุขภาพจิตได้อย่างดี^{๘๓} เราปล่อยจิตให้ว่างมีความเชื่อมั่นในตัวเองน้อยก็จะทำให้พลังสุขภาพจิตน้อยลงและมีผลกระทบไปยังจุดอื่นๆ ในร่างกายของเราได้^{๘๔} และคนไทยยังไม่เชื่อมั่นในเรื่องหลักธรรมคำสอนทางศาสนาเท่าไรนัก จึงเป็นเหตุให้ทุกข์

^{๖๗} สัมภาษณ์ i๑, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๘} สัมภาษณ์ i๒, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๙} สัมภาษณ์ i๓, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๗๐} สัมภาษณ์ i๔, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๗๑} สัมภาษณ์ i๕, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๗๒} สัมภาษณ์ i๖, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๗๓} สัมภาษณ์ i๗, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๗๔} สัมภาษณ์ i๘, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๗๕} สัมภาษณ์ j๑, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๗๖} สัมภาษณ์ j๒, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๗๗} สัมภาษณ์ j๓, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๗๘} สัมภาษณ์ j๔, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๗๙} สัมภาษณ์ j๕, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๘๐} สัมภาษณ์ j๖, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๘๑} สัมภาษณ์ j๗, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๘๒} สัมภาษณ์ j๘, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๘๓} สัมภาษณ์ K๑, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๘๔} สัมภาษณ์ K๒, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

คนไม่มีสุขภาพจิตที่ไม่แข็งแรง^{๘๕} การเรียนรู้และพัฒนาจิตปัญญาของตนอยู่เสมอๆ สุขภาพจิตดีสามารถเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เราอาศัยนี้ได้ตลอดเวลา^{๘๖} และการควบคุมอารมณ์เป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้เรามีสมาธิเกิดปัญญาและมีสุขภาพจิตที่ดีและมั่นคงไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคใดๆ^{๘๗} ควรหมั่นศึกษาหลักธรรมนำความรู้ที่ได้ศึกษามาปรับปรุงพัฒนาตนเองเพื่อที่จะรักษาให้สุขภาพจิตดีมีพลังในการต่อสู้กับภาระกิจการงานต่อไป^{๘๘} มีทัศนคติที่ดีมีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันและเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางศาสนาสามารถรักษาสุขภาพจิตให้ได้^{๘๙} และเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดียึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสำคัญในการดำเนินชีวิตก็สามารถทำให้จิตของเรามั่นคงไม่หวัดแกว่งก็ทำให้สุขจิตของเราดีขึ้น^{๙๐}

๔) ด้านการตระหนักรู้พบว่า การศึกษาที่เอื้อขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียน^{๙๑} และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน^{๙๒} การเรียนรู้ย่อมเกิดจากการลงมือปฏิบัติและได้สัมผัสของจริง^{๙๓} และความคิดเห็นว่าสภาพสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนน่าจะเอื้อต่อการศึกษา^{๙๔} สิ่งแวดล้อมของชนบทย่อมแตกต่างกันกับในเมือง^{๙๕} สภาพแวดล้อมของโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้การอ่านการฟังการบรรยาย^{๙๖} การเรียนรู้การสอนใช้หลักสูตรแกนกลางเป็นหลักเช่นเดียวกัน^{๙๗}

๕) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูพบว่า การประชุมและสัมมนาแนะแนวทางวิชาการเป็นกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้^{๙๘} ผู้ชี้แนะทำให้เกิดการเรียนรู้ในบทเรียน^{๙๙} สื่อการเรียนการสอนมีการสอดแทรกหลักพุทธธรรมทำให้เกิดการคิดหาเหตุผล^{๑๐๐} การมีมารยาทการปฏิบัติตนเป็นคนดี มีการประพฤติตนดีตามหลักทางพระพุทธศาสนา^{๑๐๑} การสนับสนุนส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้เน้นการอบรมเชิงวิชาการให้มาก^{๑๐๒} ให้ความรักความเมตตาสามัคคีและการดูแลอย่างใกล้ชิด^{๑๐๓} และให้นักเรียนนั่งฝึกสมาธิเพื่อใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญในสิ่งที่เราเรียนรู้มา^{๑๐๔} มีการสอน

^{๘๕} สัมภาษณ์ Km, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๘๖} สัมภาษณ์ K๔, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๘๗} สัมภาษณ์ K๕, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๘๘} สัมภาษณ์ K๖, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๘๙} สัมภาษณ์ K๗, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๙๐} สัมภาษณ์ K๘, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๙๑} สัมภาษณ์ ๑, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๙๒} สัมภาษณ์ ๒, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๙๓} สัมภาษณ์ ๓, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๙๔} สัมภาษณ์ ๔, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๙๕} สัมภาษณ์ ๕, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๙๖} สัมภาษณ์ ๗, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๙๗} สัมภาษณ์ ๘, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๙๘} สัมภาษณ์ M๑, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๙๙} สัมภาษณ์ M๒, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ M๓, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ M๔, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ M๕, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ M๖, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ศีลธรรมจริยธรรมให้มากขึ้น มีการฝึกปฏิบัติธรรมฝึกทักษะชีวิตการพูดคุยกับนักเรียนให้เข้าใจในหน้าที่^{๑๐๕}

๖) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียนพบว่า นักเรียนสามารถทำกิจกรรมด้านวิชาการร่วมกันเองได้^{๑๐๖} ในการเรียนด้านเนื้อหาทางวิชาการมีความช่วยเหลือเพื่อนซึ่งกันและกัน^{๑๐๗} การศึกษาเป็นการพัฒนาให้นักเรียนรู้จักรักสามัคคีที่จะพึ่งพาช่วยเหลือกัน^{๑๐๘} นักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้และทำกิจกรรมสามารถปรับตัวเข้าหากันได้^{๑๐๙} มีความมั่นใจในควบคุมอารมณ์ตนเองในการทำงานร่วมกับเพื่อนนักเรียนด้วยกันได้^{๑๑๐} มีการควบคุมอารมณ์ไม่มีความขัดแย้งใดๆ ในการทำงานร่วมกับเพื่อนด้วยกัน^{๑๑๑} ทำจิตใจให้สนุกกับการเรียนจะทำให้เรียนวิชานั้นๆ มีบรรยากาศร่วมในชั้นเรียน^{๑๑๒} ความคิดสร้างสรรค์ร่วมสามารถเกิดแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญด้วยกัน^{๑๑๓}

๗) ด้านเจตคติต่อการเรียนพบว่า การเรียนการสอนจะมีประโยชน์ในภายวันข้างหน้า^{๑๑๔} การตระหนักถึงเกิดแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญต่อการเรียน^{๑๑๕} การศึกษาสามารถที่จะเปลี่ยนความคิดทัศนคติไปในทางที่ดีได้^{๑๑๖} การรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบันทำให้ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และสังคมนั้นๆ ได้^{๑๑๗} การทำความดีมีทัศนคติที่บริสุทธิ์มีการประพฤติตามหลักพุทธธรรมเชื่อว่าในอนาคตสังคมจะมีแต่คนดี^{๑๑๘} การศึกษาเล่าทำให้ในอนาคตตนเองสดใส^{๑๑๙} การใช้หลักธรรมตามแนวพุทธจิตวิทยามาเป็นเครื่องชี้วัดในการประพฤติจะทำให้ตนเองมีความเจริญรุ่งเรืองในอนาคต^{๑๒๐} และการศึกษาหาความรู้จะทำให้มีอนาคตก้าวหน้าในทางครอบครัวและสังคมอย่างแน่นอน^{๑๒๑}

๘) ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้พบว่า การพัฒนาจิตปัญญาทำให้เกิดพฤติกรรมการอยู่ร่วมในสังคมได้^{๑๒๒} การปฏิบัติตนให้อยู่ในหลักธรรมคำสอนทางศาสนา^{๑๒๓} การปฏิบัติตนให้ถึงพร้อมในการ

๑๐๕ สัมภาษณ์ M๗, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๑๐๖ สัมภาษณ์ M๘, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๑๐๖ สัมภาษณ์ N๑, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๑๐๗ สัมภาษณ์ N๒, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๑๐๘ สัมภาษณ์ N๓, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๑๐๙ สัมภาษณ์ N๔, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๑๑๐ สัมภาษณ์ N๕, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๑๑๑ สัมภาษณ์ N๖, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๑๑๒ สัมภาษณ์ N๗, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๑๑๓ สัมภาษณ์ N๘, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๑๑๔ สัมภาษณ์ O๑, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๑๑๕ สัมภาษณ์ O๒, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๑๑๖ สัมภาษณ์ O๓, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๑๑๗ สัมภาษณ์ O๔, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๑๑๘ สัมภาษณ์ O๕, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๑๑๙ สัมภาษณ์ O๖, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๑๒๐ สัมภาษณ์ O๗, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๑๒๑ สัมภาษณ์ O๘, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๑๒๒ สัมภาษณ์ P๑, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

เรียนรู้กฎแห่งธรรมชาติทำให้เปลี่ยนพฤติกรรมต่างๆ ได้^{๑๒๔} การพัฒนาตนให้มีความรู้เชิงวิชาการทำให้ชีวิตเปลี่ยนแปลงได้^{๑๒๕} การรู้บทบาทหน้าที่และศรัทธาในหน้าที่รู้เท่าทันสังคมเป็นการเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ในปัจจุบัน^{๑๒๖} การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนพฤติกรรมตัวเองให้เข้ากับสังคมในปัจจุบันได้ และสำรวจจุดบกพร่องอยู่เสมอเป็นการปรับพฤติกรรมต่างๆ ได้และพฤติกรรมต่างๆ ได้มาจากการพัฒนาจิตปัญญาเพื่อให้รู้เท่าทันกับโลกชีวิตและธรรมชาติได้อย่างแท้จริง

๙) ด้านการพัฒนาจิตพบว่า การกำหนดอารมณ์ให้มีความสงบเยือกเย็นนำสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาไปพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดประโยชน์ไปในทางที่ดี จิตของคนเราได้มีการฝึกฝนอบรมเป็นอย่างดีก็จะเกิดความรักใคร่เมตตาสงสารต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ตลอดจนมีจิตสำนึกที่ดีต่อส่วนรวมและสามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

๑๒๗

๑๐) ด้านการพัฒนาปัญญาพบว่า ความรู้เกิดจากการฟัง การคิดพิจารณาอย่างชนิดที่มีความเข้าใจและปฏิบัติจนเกิดเป็นความรู้ ประกอบกับการอ่านตำราสิ่งที่เป็นสารประโยชน์สำคัญและรู้จักแยกแยะเนื้อหาสรุปใจความนำไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อจะได้อยู่กับโลกชีวิตและธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม^{๑๒๘}

๑๑) ด้านการพัฒนาสังคมพบว่า การเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในสังคมที่อยู่ร่วมกันมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการความสัมพันธ์อันดีประสานหมู่ชนให้รู้จักความสามัคคีมีเมตตาไมตรีในสนทนาพูดจาไพเราะอนุเคราะห์เกื้อกูลไปในทางที่ดีทำให้การดำเนินชีวิตมีความสุขในสังคม^{๑๒๙}

๔.๓ ศึกษาพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจิตปัญญาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามแนวพุทธจิตวิทยา ดังนี้

ในการศึกษาพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจิตปัญญาของนักเรียนบนฐานคิดตามแนวพุทธจิตวิทยาและจิตวิทยาตะวันตกนั้น ซึ่งจิตปัญญเป็นกระบวนการในการเรียนรู้ของบุคคลที่เน้นการเรียนรู้จากภายในความคิดและใคร่ครวญจนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งที่เรียนรู้ เกิดความเข้าใจในความเป็นธรรมชาติของสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเกิดปัญญาทำให้จิตใจได้รับการพัฒนาอย่างแท้จริง เป็นคุณสมบัติที่อยู่ในตัวตนของบุคคลให้เปลี่ยนแปลงไปทางที่เจริญขึ้น การทำจิตและปัญญาให้เกิดความเจริญองงามต้องปฏิบัติตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยเน้นทางด้านการพัฒนาจิตและปัญญา เพื่อให้เกิดความปกติสุขในการดำรงชีวิตสามารถพิจารณาใคร่ครวญจิตและปัญญาของตนไปในทางที่ดีงาม เพราะคนจะเป็นมนุษย์ได้นั้นจะต้องเป็นผู้มีจิตใจสูง และในหมู่มนุษย์ผู้ที่มีจิตและปัญญาอันพัฒนาแล้วถือว่าเป็นผู้ประเสริฐที่สุด เพราะจิตปัญญานับเป็นอีกแนวคิด

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ P๒, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ P๓, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ P๔, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ P๕, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ P๖, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ P๗, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ P๘, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

หนึ่งที่น่าไปบูรณาการกับการเรียนการสอน เช่นการประยุกต์ใช้หลักการบำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุ ๓ คือ การบำเพ็ญทานมัย สีลมัย ภาวนามัย การทำบุญนั้นจะช่วยเป็นแรงจูงใจส่งเสริมให้มนุษย์ทุกเพศทุกวัยรวมถึงเยาวชนมีจิตใจดีรู้จักการให้การเสียสละขจัดความตระหนี่ความโลภจะนำมาซึ่งความสุข มนุษย์ทุกเพศทุกวัยหมั่นบำเพ็ญบุญจะได้รับอานิสงส์ คือ มีความสุขความเจริญก้าวหน้าในการดำรงชีวิตมีจิตใจบันเทิงเกิดความสุขใจยินดีในกุศลที่ได้กระทำนั้น บุญทุกประเภทเป็นตัวนำสุขมาให้

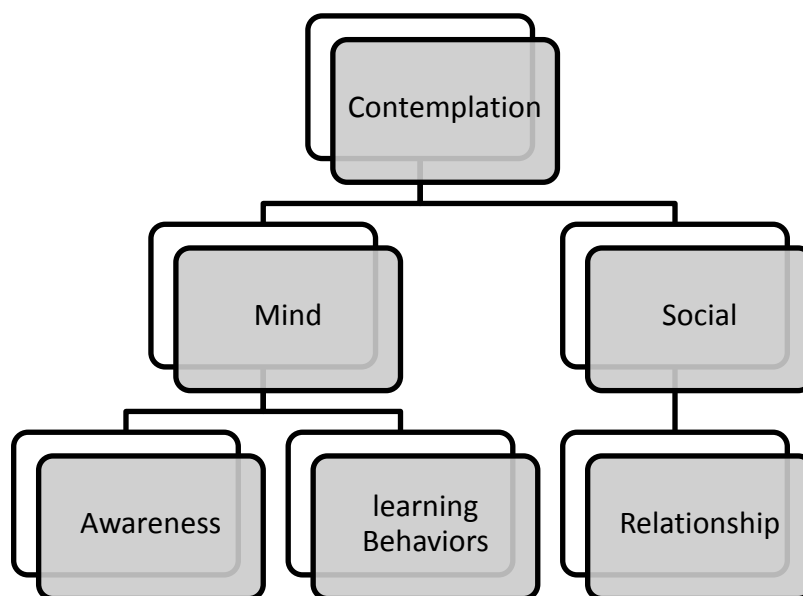
ในหลักการบูรณาการที่ใช้กับหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ กับจิตวิทยา คือ เกิดการเรียนรู้ พัฒนาสติปัญญาซึ่งนำไปสู่การค้นพบและการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ จะเป็นทางโลกทางธรรมสามารถประยุกต์บูรณาการเข้าหากันได้อย่างเหมาะสม การบำเพ็ญทาน รักษาศีล และภาวนา เป็นการพัฒนากาย วาจาและจิตใจให้สะอาดผ่องใสงดงาม การทำให้มนุษย์ทุกเพศทุกวัยโดยเฉพาะนักเรียนในปัจจุบันต้องมีจิตใจรู้จักการให้การเสียสละ ขจัดความตระหนี่ความโลภจะนำมาซึ่งความสุข ยินดีในกุศลที่ได้กระทำนั้น ย่อมทำให้เกิดสติปัญญาพัฒนาทางกายวาจาใจและด้านการเรียนรู้คิดใช้พิจารณาพัฒนาปัญญาให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

นอกจากนั้นการที่สังคมการเรียนรู้ของนักเรียนจำเป็นต้องมีหลักสังคหะวัตถุ ๔ ธรรมเป็นเครื่องสงเคราะห์ซึ่งกันและกันช่วยเป็นแรงจูงใจส่งเสริมให้มนุษย์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ประกอบด้วยการรู้จักแบ่งปันให้สิ่งของแก่ผู้อื่น การเจรจาด้วยคำสุภาพไพเราะมีเหตุผล การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและส่วนรวม และการวางตนเสมอต้นเสมอปลาย เมื่อนำสังคหะวัตถุ ๔ เป็นเสมือนยานพาหนะที่จะนำมนุษย์ไปสู่ความสุขความเจริญ สังคมของมนุษย์ประกอบขึ้นด้วยบุคคลที่มีภูมิหลังแตกต่างกันมีทั้งคนดีและคนไม่ดี มีทั้งคนที่ร่ำรวยและยากจน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยสังคหะวัตถุ ๔ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจบุคคลแต่ละคนให้มีความผูกพันกัน เพื่อสังคมจะได้ดำรงอยู่อย่างความสงบสุข และได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งได้สอดคล้องกับทฤษฎีปัจจัยจิตสังคมของอิริคสัน อธิบายว่า พัฒนาการของชีวิตตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยชรา อิริคสันเชื่อว่าวัยแรกของชีวิตเป็นวัยที่เป็นรากฐานเบื้องต้น และวัยต่อมาก็สร้างจากรากฐานนี้ ในวัยทารกเด็กได้รับการดูแลอย่างดีและอบอุ่นจะช่วยให้เด็กมีความเชื่อถือผู้อื่น ตั้งแต่บิดามารดาบุคคลต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเขาจะช่วยให้เด็กมีความตั้งใจที่จะทำอะไรเอง และเมื่อเด็กเติบโตขึ้นก็จะเป็นผู้ที่รู้สึกว่าเขาเองทำอะไรได้ มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นเป็นที่ยอมรับสิ่งที่ดี

กล่าวโดยภาพรวมในการประยุกต์บูรณาการหลักสังคหะวัตถุ ๔ กับจิตวิทยา เป็นธรรมเครื่องสงเคราะห์ช่วยเหลือกันเป็นแรงจูงใจส่งเสริมให้นักเรียนภายในโรงเรียนได้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ประกอบด้วยการรู้จักแบ่งปันให้สิ่งของแก่ผู้อื่น การเจรจาด้วยคำสุภาพไพเราะมีเหตุผล การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและส่วนรวม และความมีตนเสมอหรือการวางตนเสมอต้นเสมอปลายส่วนปัจจัยจิตสังคม อิริคสันเชื่อว่า วัยแรกของชีวิตเป็นวัยที่เป็นรากฐานเบื้องต้น และวัยต่อๆ มา ก็สร้างจากรากฐานนี้ ถ้าหากในวัยทารกเด็กได้รับการดูแลอย่างดีและอบอุ่น ก็จะช่วย给孩子มีความเชื่อถือในผู้อื่น ตั้งแต่บิดามารดาบุคคลต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเขาเด็กช่วยตนเองมีความตั้งใจที่จะทำอะไรเอง และเมื่อเด็กเติบโตขึ้นรู้สึกว่าเขาเอง มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น สามารถที่ยอมรับในสิ่งที่ดีและไม่ดีของตนเองได้และจะสนิทสนมกับเพศเดียวกันและเพศตรงข้ามโดยสนิทใจ โดยไม่มีความอิจฉาว่าเพื่อนจะดีกว่าตน เมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็จะเป็นผู้เสียสละไม่เห็นแก่ตัวดูแลผู้ที่อ่อนเยาว์กว่า ดังนั้น

จึงมองเห็นพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการศึกษาพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจิตปัญญาของนักเรียนบนฐานคิดทางหลักพุทธจิตวิทยาและจิตวิทยาตะวันตกนั้น จากภาพที่ได้แสดงไว้ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๐ พัฒนาโมเดลจิตปัญญาบูรณาการหลักพุทธจิตวิทยาและจิตวิทยาตะวันตก

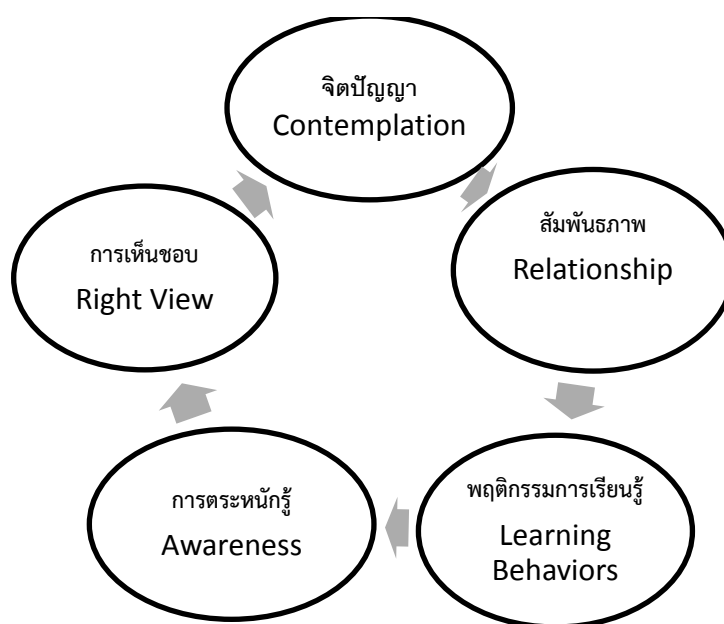

จากงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าหลักพุทธธรรมกับจิตวิทยาสามารถบูรณาการเข้ากันได้ อย่างเหมาะสมทุกประการ ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับอาจารย์มีส่วนสำคัญต่อการเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และส่งผลต่อการมาเรียนของนักเรียน ครอบครัวและเพื่อนเป็นสถาบันทางสังคมที่ใกล้ชิดกัน และได้รับการกล่าวถึงโดยทั่วไปว่ามีอิทธิพลต่อคุณลักษณะและพฤติกรรมของนักเรียนมีอิทธิพลจากปัจจัยครอบครัวและเพื่อนได้ครอบคลุมเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลคือความสัมพันธ์กับพ่อแม่และกับเพื่อน การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวและการเห็นแบบอย่างจากการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนเข้าไว้ด้วยกัน

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยค้นพบว่า ผลการศึกษาได้องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตปัญญาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามแนวพุทธจิตวิทยาซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาเป็นโมเดลนำเสนอตามตารางที่ ๔.๑๑ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดง CRBAR-Model

Contemplative model based on Buddhist Psychology
โมเดลจิตปัญญาตามแนวพุทธจิตวิทยา

จากองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเอกสารการเก็บข้อมูลทั้งทางด้านปริมาณ และคุณภาพ โดยวิธีเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ทำให้สามารถสร้างเป็นโมเดลได้ เพราะฉะนั้นโมเดล ประกอบด้วยหลักการดังต่อไปนี้

คำย่อ CRBAR คือ

C	=	(Contemplation)	หมายถึง	จิตปัญญา
R	=	(Relationship)	หมายถึง	สัมพันธภาพกับกัลยาณมิตร
B	=	(Learning Behaviors)	หมายถึง	พฤติกรรมการเรียนรู้
A	=	(Awareness)	หมายถึง	การตระหนักรู้
R	=	(Right View)	หมายถึง	การเห็นชอบ

จากองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเอกสารการเก็บข้อมูลทั้งทางด้านปริมาณ และคุณภาพ โดยวิธีเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ทำให้สามารถสรุปองค์ความรู้จากปัจจัยที่ส่งผลต่อ จิตปัญญาตามแนวพุทธจิตวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทราดังนี้

C = (Contemplation) จิตปัญญา หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในสภาวะธรรมตามความเป็นจริง บนฐานคิดทางพุทธจิตวิทยาเป็นหลักถือเป็น

ความสามารถทางสติปัญญา คือ ความสามารถในการใช้ความรู้ (Knowledge) ที่มีอยู่ในสมองไปคิดแก้ปัญหาต่างๆให้สำเร็จได้ จึงเป็นผลให้ความสามารถทางสติปัญญาของคนเราแตกต่างกันไปด้วย อย่างไรก็ตาม เป็นหน้าที่ของครูที่จะให้ Information (ข้อมูลข่าวสารทั่วไปภายนอกตัวผู้เรียน) อย่างเป็นระบบตามหลักของการให้เนื้อหา คือ ต้องมีการแยกย่อยและจัดเรียงลำดับเนื้อหาตามสมควร โดยคำนึงถึงปริมาณที่เหมาะสมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ที่ซึ่งนักเรียน ผู้เรียนจะสามารถจดจำและเข้าใจได้มากที่สุด

R = (Relationship) หมายถึงสัมพันธภาพกับกัลยาณมิตร ซึ่งนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับคุณครูและเพื่อนนักเรียนด้วยกันถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะต้องมียกเป็นผู้นำรัก นำเคารพ นำเลื่อมใส นำยกย่อง การพูดจาไพเราะ การพูดและสอนแต่สิ่งที่ดี อดทนต่อถ้อยคำ พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้ ไม่ชักนำในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์

B = (Learning Behaviors) หมายถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ นักเรียนต้องมีการปรับพฤติกรรมต่อการเรียนรู้ ทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญา อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ (๑) ปรับตัวในกระบวนการคิดและปัญญาต้องการให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาได้ (มี Intellectual Skills) มีความเฉลียวฉลาดเพิ่มขึ้น (๒) ปรับตัวด้านกายภาพคือต้องการให้ผู้เรียนทำงานได้โดยให้กล้ามเนื้อหรือประสาทสัมผัส ไม่ว่าจะเป็นการมอง การชิม การดม การฟัง หรือสัมผัสร่วมด้วยและ (๓) ปรับตัวด้านสังคมคือต้องการให้ผู้เรียนเป็นผู้มีกิจนิสัยที่ดีในการทำงาน มีความตระหนักรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นคนตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์สุจริต เป็นพลเมืองดีในสังคมและเป็นคนที่เคารพตนเองได้

A = (Self-Awareness) หมายถึงการตระหนักรู้ในตน-นักเรียนได้พัฒนาสติปัญญาทางอารมณ์ในการที่จะรู้เท่าทันอารมณ์ของตน ซื่อสัตย์ต่อความรู้สึกของตนเอง ไม่ปิดป้อง เพราะการตระหนักถึงข้อดีและข้อบกพร่องของตนเองได้ การยอมรับข้อบกพร่องเป็นการเปิดโอกาสให้ได้ปรับปรุงตนเองหรือเกิดความระมัดระวังในการแสดงพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ต่อบุคคลอื่น ในทางตรงกันข้ามอาจจะให้การเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และได้พัฒนาการรับฟัง รับรู้ ความคิดเห็นของทุกคนอย่างเข้าใจ

R = (Right View) หมายถึงการเห็นชอบนักเรียนได้พัฒนากระบวนการคิดตามหลักพุทธจิตวิทยา คือความเห็นด้วยปัญญา ว่าผลทั้งหลายเกิดขึ้นมานั้น เกิดขึ้นมาแต่เหตุ ถ้าไม่ก่อเหตุ ผลก็ไม่เกิดผล ดับเหตุได้ก็ดับผลได้ เมื่อปรารถนาให้ผลดับแต่ไม่ดับเหตุ ย่อมไม่เป็นไปดังปรารถนา ปรารถนาผลดี ไม่ก่อเหตุดี ย่อมไม่เป็นไปดังปรารถนา. เมื่อนักเรียนได้มีการแยกแยะความถูกต้องความดีและความชั่วได้ไม่ประพฤติดนเป็นที่ย่อมเสียชื่อเสียงแก่ตนเองและของสถาบัน ทางโรงเรียนควรสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนมีการประพฤติปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและพัฒนาให้เพิ่มขึ้น

การพัฒนาโมเดลจิตปัญญา คือ การค้นพบแนวทางแห่งการเข้าถึงสภาวะธรรมตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งตัวผู้เรียนอยู่ในช่วงวัยแห่งการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะประสบการณ์ชีวิตที่หลากหลาย จำเป็นอย่างยิ่งต้องพัฒนาด้วยการสร้างสัมพันธภาพกับผู้ที่เป็กัลยาณมิตรที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบและปฏิบัติตามธรรม และพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้บนฐานคิดแห่งการตื่นรู้ และเข้าสู่เส้นทางการเปลี่ยนแปลงทางกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญา ตามขนบธรรมเนียม ประเพณีวิถีไทยและวิถีพุทธด้วยความเข้าใจ